

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

CONF
DE
VINO

613

.81

C71

R

6.81
C 71j

1 5 3 5.

IOANNES BAPTISTA

Confalonarius, Dominico

Montisauero S.

Ogauisti saepe pro tua singulari erga me beneuolentia, iucundissime compater, ut meā in proposita de uini natura quæstione sententiam dicerem: quod quidem tu nō faciebas, quò meo auxilio aut consilio arbiter ac moderator egeres in ea sedanda componēdaq; inter nostros Medicos cōtrouersia, quæ quasi ciuili quadam discordia percreuerat: sed cum me semper singulari quadā ingenuaq; obseruantia fueris persecutus, meamq; doctrinam quantulacūq; sit colueris, pro tua humanitate, quid sentirē magni apud te ponderis & momenti fore in animū tuum induxeras. Quis enim à teneris (ut aiunt) tuum ad bonarum literarum studia propensum animum non cognouit: quis in philosophiæ aut medicinæ ambiguitatibus disceptationibusq; ingenij acumen & acerrimum rectissimumq; iudiciū non

EPIST. DEDICATORIA.

est miratus? Ad quam uirtutis laudem
gloriamq; peruenisti, tum Latinorum
Græcorumq; tum Arabum autorum
commentarijs & monumentis assidua
uigilantia diligentiq; studio euoluendis
& examinandis: cuius non paruam fi-
dem nōnulla ex Aristo. & Galeno per
te in latinum uersa commentaria effice-
rent, ni tua te moraretur modestia, quo-
minus in lucem exirent. Quid igitur
in proposita quæstione sentiam, tibi in
sequenti opusculo explicauī, quod ti-
bi pro mea erga te perpetua beneuo-
lentia, tuisq; in re literaria meritis de-
dicaui. Vale.

IOANNIS BAPTII

STAE CONFALONERII

Veronensis Philosophiae

Medici, de Vini na-

tura Lib. I.

PROOEMIUM.

VM DVOBVS ē nostris

Medicis fortē de uini na-

tura contentio incidisset,

hoc quidem calefacere &

siccare, altero uerò potius

humectare asserente: altero alteri (ut

sæpe fit) nō cōcedente, ita inualuit con-

tentio, ut in proposita quæstione mu-

tuo consensu, præmio uictori decreto

pignoribusq; depositis iudices delege-

rint: quod in certaminibus literarū mi-

nime faciendum probat Aristot. adeoq;

per hominum aures talis controuersiae

fama percrebruit, ut nullus ferè sit uix-

dum medicinæ studijs initiatus, qui se

arbitrum in hac difficultate non profi-

teatur, multiq; iam suam in scriptis sen-

tentiam adiderunt. Quibus ego adeò

sum excitatus, ut mihi tacere turpe exis-

DE VINI NATURA

stimem, illud sæpe ad memoriã Aristotelis reuocans, qui quum Isocratẽ in dicendo discipulorum gloria florere non pateretur, uersum quendam de Philocteta paulò secius dixit: Turpe enim sibi hic ait tacere, et barbaros patì dicere, ille autem Isocratẽ. Ego autem cum tot aliorum scripta mihi quotidie legenda offerantur, nunquã ne reponã et æquo animo taceam: Non patiar profectò, neq; cõmittam ut si et ego ex meis laboribus aliquid ad hominum utilitatẽ elucubrare possim, desidìa aut negligentia cessasse uidear. Neque enim propositæ rei studium tenue aut negligendũ, quoniam de re sit tam uulgata tamq; usitata ac familiari, cum potius illud nostrã indagationem magis debeat excitare. Ea enim à nobis perdiscenda magis sunt, magisq; obseruanda, quibus cum quotidianus usus et cõsuetudo, quippe quæ ignorata damnum possint inferre, quàm quæ magis rara & præclara nihil nobis deseruiunt. Et certe adeò frequens nobis cum uino est usus, ut eo neglecto nosipsum

nosipſos propè negligere uideamur: ſuntq; eius opera & effectus in nobis adeò uarij oppoſitiq; , ut nemo ſit qui eos cõtemplatus non miretur, & inquit ſitionis ſtudio nō accendatur. Vt enim ab uno ordine rem, ac deinde reliqua proſequar, uinum mœrorem ac gaudium, ſilentium & loquacitatē, mentis hebetudinem atq; acumen, pinguedinem ac maciem, ſanitatē & ægritudinem, deniq; uitā ac mortē affert. Quæ non tam ob uarietatē ſpectanda ſunt, quàm mirāda, quod tot affectus diuerſis mortalibus ab eodē uino aliquando proueniant. Quid igitur mirū cum tot contrariorum ſit cauſa, ſi etiam contrariarum de ſeipſo opīnionū ſit autor: & alij frigidū, alij calidum, alij humidum, alij ſiccum arbitrentur, ita ut eius naturam nō facile ſit inueſtigare. Cumq; tot uaria uinorum genera, tot ſapores, tot ſeſe offerant facultates, maior adhuc in eius perquirēda natura ſuboritur difficultas, qua ſcilicet methodo, qua ue doctriinæ uia nobis incedendum ſit: & an

DE VINI NAT'VRA

quampiã eius speciem definiendam eligere debeamus, ex cuius notione aliæ innotescant; an potius uno nomine tota eius sit determinanda natura. Obseruandum etiam erit, ut quę de uino per naturalia principia demonstrabuntur, ab his quę in arte medēdi sunt obseruata, non dissentiant, imò per illa experientis confirmentur ac roborentur.

Vinorum plurima esse genera & proprietates. Cap. I.

Vinorū plurima & ferē infinita esse genera, sicut & uitium, nemo est qui non fateatur, cum non solum regionum & locorum diuersitate, sed agrorum ferē numero multiplicentur, nullaq; regio sit quę certa sibi uinorum genera non præscribat, ut ipsa uinorū nomina attestantur, Sabinum, Rhetinū, Lesbium, Coum, Falernum &c. Quin & in eadem regione ex situ locorū, & terrarum proprietate ualde euariāt: cuius rei nos ipsi iudices, tū ex gustu, tum ex affectibus, quos in nobis sentimus.

Nam

Nam alia duri & asperi aut amarescentis saporis, alia suavis, grati & dulcis. Sunt alia austeri, acris, alia pontici, alia insipidi aquosiq̃: cum quibus saporum generibus, tot gustus differētiās et proprietates percipit, ut lingua sibi ipsi in ipsis significandis sufficere non ualeat. Nec minus in odore & colore q̃ in sapore euariant. Præter autem dictas saporum differentias, quædam uina sunt quæ nostrum corpus ulla sensibili qualitate non immutant, alia supercalefaciunt, alia refrigerāt & humectant, alia sitim & siccitatem inducunt. Nec uero tāta in uinis diuersitas est, quàm aut uisus, aut olfactus, aut gustus discernat, sed etiam quædā occultæ in ipsis latent proprietates, quæ experientia ipsa mortales docuit. Ait Plinius, uinum in Arcadia fieri quod fœcunditatē fœminis importet, uiris rabiem. Quodā alio genere partum abigi, alio somnū cōciliari, alio fugari. Quin apud Thasios uitæ esse theriace, cuius & uinū & uua contra serpentum ictus medetur, Esse

Lib. 14.

c. 18.

DE VINI NATURA

quoque uinum quoddam thuris odore, ex quo dijs prolibant. Habet Aegyptus uiam prædulcem quæ aluum soluat: Lycia contra quæ solutam firmat. Sunt & quædam uina quæ illico caput aut aggrauent, aut dolore afficiant: alia quæ dolorem aut tollant, aut sobrietatem adducant.

Non posse medicum ex proprijs principijs communem in omnibus uinis naturam inuestigare, & ex ea omnium uini priorum causam assignare. Cap. II.

HAec autem percursere uolui, ut cum tot uinorum proprietates & opera appareant, si ad unam communem formam & rationem redigi possint, inuestigemus: & an medicus per suæ artis facultatem talem speciem siue idæam perquirere possit, scilicet an una sit in omnibus uinis communis natura, in qua tot diuersa genera concilientur, perque unam rationem demonstratur tot diuersos ab ipso effectus prouenire, uel potius medicina ad tantum se extendere non ualeat, ut hanc in omnibus uinis naturam contempletur, sed

sed potius hoc naturalis philosophi munus sit, uel superioris artificis. Cū enim medicinæ subiectū sit corpus humanū sanabile, quod quidem subiectū medicus supponit, & proprietates illi merito talis sanabilitatis inexistentes cōsiderat, modoq; sibi concessō demonstrat, apparet medicū non posse sua autoritate per causas inuestigare, omnibus uinorum generibus cōmunem inexistentem naturam, quippe quæ ad sanandi rationem nihil conferat: alioqui si hoc efficere posset, naturalis philosophia superuacua foret. Si quas enim medicus cōsimiles inuestigationes facit, eas scito non suas, sed naturalis esse philosophi, qui uniuersales rerum sensibiliū temperaturas, operaq; per uniuersales primarum qualitatum causas contemplatur. Medicus uero quum uel ad sanitatem tuendam uel recuperandā solum spectet, eo modo de uinorū generibus cōsiderabit, quomodo aut sanitatē faciūt, aut destruunt. Et quoniā sanitas in humorum æqualitate consistit, et medicus

DE VINI NATURA

est artifex sensatus, quod uinum uiderit infrigidata calefacere, proculdubio calidum iudicabit: quod uero uentriculi superantē humiditatē exiccare, siccū: & cōtrā, si quod biliosis humoribus male affectum corpus à tenui & paucifero uino humectari ac refrigerari obserauerit, tale profecto uini genus frigidū & humidū nominabit. Quod uero frigefacta & exiccata (ut sunt fenum & melancholicorū corpora) calefacere & humectare, hoc proculdubio calidæ & humidæ naturæ esse dicet. Nec cōmunem uini naturā, sed huius talisq; saporis obseruabit, quam sana ratiōe expertus fuerit. Neq; enim aliter de uinorum generibus potest enunciare, ac eorū naturā & uim respectu hominis uel temperati uel male affecti experimēto comprobabit. Cōsimiliq; ratione si quod uinum nulla iniuria aut læsione corpus nostrū recreare, & facile restaurare animaduenerit, sine ulla ambiguitate esse conueniens alimentum asseuerabit, ac iuxta hominū naturas illo pro alimentō uti

to uti non uerebitur. Medicus enim cū sit artifex sensatus & coniecturalis, ea etiam quæ ab alijs artificibus secus acciperetur, suo modo cōsiderat. Sic enim anni tempora, nō sicuti astrologus, sed iuxta sensilem à corporibus nostris temperaturā dījudicat. Itaq; si æstas autumnalis, autumnales quoq; ægritudines expectandas pronunciat, uerq; hyemale aliquando nominat. Cōsiderat etiam mediam inter sanum & ægrum dispositionem, quæ tamen à naturali posse dari negatur: licetq; à naturali diceretur corpora in continua esse transmutatione, quodq; nō eadem est diluculo quæ uespere fuit sanitas, quia tamen nihil hæc ad sanitatē aut ægritudinē insensibilis facit transmutatio, ideo non ex remedici est de ea sollicitum esse. Multa alia in hanc sententiam adduci possent, sed hæc intantum satis erunt, in quantum aliquam faciant fidem, Medicū uarios uini effectus experientē non posse unica de illis ratione sententiam proferre. Quod cum ita se habeat, quī fieri po

Neutralitas corporū apud philosophos non admittitur.

DE VINI NATURA

terit ut unica methodo, aut doctrinæ
uia, unicā in omnibus uinīs naturam
possit indagari?

*Non cōuenienter illos uini naturā inuestigare, qui ex
uini meraci & potentis determinata natura
reliquis species ex illius definitione co-
gnitas arbitrantur. Cap. III.*

FRiuolum enim est, quod quidam
Aristotelis autoritate se munien-
tes dicunt, respiciēdum esse ad id quod
in eo genere optime constitutū est. In
omni enim genere aliquod unum es-
se, in quo ratio generis optime se ha-
bet, quodq; regula est & mensura om-
nium aliorum. Hoc autem in uini ge-
nere esse, uinum meracum & poten-
tissimum. Si enim hoc fiat, oportebit
medicum de una tantum uini specie
determinare, ex cuius cognitione re-
liquæ cognoscantur, & omnia conse-
quenter uina huius primæ speciei na-
tura participare. Quorum utrunq; est
manifeste falsum, quum Hippocratem
& Galenum quotidie legamus de di-
uersis

uerſis uinorum generibus differentes, illiſq; diuerſas naturas, facultates, utilitatesq; attribuere. Inſuper opus erit, nullum eſſe uinum, quod non caleſciat & exiccet, quum tamen quædam uina facultate frigida & humida ſint, idemq; iſti concedant. Quid, quod taliſ definiendi methodus, neque eſt medico conueniens, neque uſitatus? Non enim res per analogiam ad aliquod primum cōſiderat, ſicut primum Philoſophus aut naturalis, ſed in ordine ad efficiendam ſanitatem. Vel ſi optimum aliquod cōſiderat, ut hominē temperatū, nō ob id deſiſtit quin et omne aliud temperaturæ genus adſciſcat. Atqui uini naturā uenantes hoc in recto inueſtigationis tramite ſaltem ſiſtere poterāt, ſcilicet ut nō extremā uini ſpeciē, uinū inquam uinoſum & potētiffimū, ſibi pro omniū uinorū metro et cognoscēda natura proponerēt, ſed temperatū, quòd medici in hominū cognoscendis temperaturis, non extremā, ſed temperatiſſimā ſibi proponūt & proſequuntur, ex

DE VINI NATURA

qua sicuti metro, aliæ cognoscantur ac mensurentur. Itaque sicuti mediam hominis temperaturam, perfectam dicimus, optimāq; & aliarum mensurā, non autem in extremo constitutā: ita uinum summe temperatū perfectū & optimum dicemus, & aliorum mensuram, & non in uinositate extremum: et conuenienti mehercle ratione, homini enim temperato, temperatū conuenit alimentū. Quam ob rem patet, nō esse secundum rationē medici, eo modo uini naturam inuestigandā, ut uino potentissimo accepto, eiusq; perpensa natura, ita de reliquis omnibus sit sentiendum. Neq; uero talis de rerum naturis decernendi methodus est naturalis. Nam si in huiusmodi rebus uniuersalibus modum philosophandi Aristotelis inspexerimus, apparebit nunquā eo modo aut uia processisse, ut optimo solum alicuius generis definito, reliqua omitteret, imò quantum fieri potuit in huiusmodi rebus uniuersalibus studuit quippiā inuenire, quod modo quodā
 & certa

*Tempera=
tis tempera=
ta commo=
dant.*

& certa proportionē sub tali cōmuni re contentis conueniret : ut fecit in tertio physicae auscultationis in motu definiendo, cum dixit actū esse imperfectum siue entelechiam, in cuius inuentione summe admodum est gloriatus. Consimiliq; ratione animā cōmuni definitione explicauit, & tali quidē quā nulli parti seorsum, omnibus autē suo modo coaptaretur, cum tamen si satis esset id quod optimum est in genere definire, de solo motu circulari, solaq; anima intellectiua determinandum fuisset. Demum nulla perfecte de re quāpiam scientia haberi dicitur, nisi unaquaq; species propria & indiuisibili definitione determinetur. Quā autem generum aut specierum uini erit cognitio, & medicinae usui accommodata, si solum uinum meracum cognoscatur?

Non esse de uino ita disputandum, ceu ueram generis naturam habeat, uerasq; sub se species contineat.

Cap. V.

QUoniam uero non eius est medicus ualoris, ut per propria medi-

b

DE VINI NATURA

cinæ principia, naturam in tot generibus diuersis fusam perquirere possit, atque in unam formā unire: uidendū si quis modus aut uia sit, per quam sciētia naturali, istud explorare possimus. Vbi enim quid super hac re Philosophus naturalis sentiat scrutati fuerimus, mox ea etiam quæ medicorum sunt explanabimus. Licet enim physiologus ac medicus magnā adeò inter se habeant affinitatem, ut mutua sibi inuicem opera inseruiant, ita tamen sese habent, ut quæ inconuenientia ad naturalem sequuntur, eadem & medicū: non tamen reciproce, quoniā medicina quasi ex additione se habet ad naturalem, sicuti naturalis ad mathematicā. Quapropter multa à medicis accipiuntur, quæ philosophus naturalis respueret, ut retro fuit declaratum. Cum uero aliquam cōmunem naturā in uinorum generibus inquirimus, supponendum est, non eam esse in huiusmodi rebus, in uino inquam, et aliorum liquorū aut saporum cōsimilibus generibus naturæ unitatē
perfe-

perfectionē ue, sicuti in alijs plantarum aut animalium generibus. Neq; enim uinum consimilē habet perfectionem, tum quoniā non in se perfecta quædā est species, sed quædam uitis particula: tum quod partim à natura, partim ab arte effectum. Vinum enim succus est *vinum definitio.* carnis quę circa fructum uitis existit, de sua sede, hominū industria & diligentia remotum expressumq;, & ad suos usus reconditū. Talium autē quæ aliorum partes existunt & aliquo modo arte aut hominum industria elaborata, non sunt uera genera aut species, ut Socrates in Parmenide asseruit, ubi dicit: Nunquid speciem hominis seorsum à nobis, et cæteris eiusdē generis, et ignis etiam & aquæ speciem? Sæpenumero (inquit Socrates) in hac sum ambiguitate uersatus, utrum de ijs perinde ut de superioribus dicendū sit, an secus. Vtrū de ijs etiam dubitasti ô Socrates, quæ ridicula fortē quis putet, sicut de pilis, luto ue & macula et alijs ignobilissimis rebus atq; uilissimis? Num ambigis utrū

DE VINI NATURA

ponēda sit horum cuiusq; separata species, aliud quiddā ab illis existēs, uel eorum quæ nos pertractamus, siue non? Nullo pacto, inquit Socrates: sed hæc quæ uidemus, hæc et esse. Speciem uero quandā illorum esse putare fortē nimis ridiculum est. Quam Platonis sententiā Aristot. in duodecimō philosophiæ libro laudauit, cum dixit: Propter quod nō male Plato dixit, quod species eorum sunt quæ natura sunt. Siquidē species sunt aliæ ab his, ut sunt ignis, caro, caput. Cuncta nāq; materia sunt, et maxime eius substantiæ, quæ est ultima.

Proponitur ueræ uini nature inuestigandi methodus, & commune quoddam uini nature adducitur. Cap. V.

NON igitur existimandum est uina inter se uere specie diuersa esse, aut aliquā ueram generis naturā habere, sed potius quandā generis similitudinem, seu modū ad uarias & ferē infinitas species obtinere. Volentes igitur id quod in omnibus commune est definire, regula Aristotelis in secundo posteriorum

riorum utemur, ubi artem tradit genericam naturam definiendi, quæ regula inferuire potest non solum ueris generibus, sed etiam his determinãdis, quæ consimilem alicui generi naturam retinent. Si quis enim, inquit, lineam uelit definire, in species prius respiciat. Natura enim generis in speciebus seruetur & continetur. Cõsideret igitur, inquit, lineam rectam, obliquã, uel circularẽ, quibus omnibus cum hoc inesse inuenit quod sint longitudo sine latitudine, & in genere quantitatis contineri, facile utique asseuerabit, lineam esse quantitã cum longitudine sine latitudine. Idem nobis in generibus uinorum est faciendũ, ut primum examine mus si quæ cõmunia in omniũ uinorũ generibus reperiuntur, moxq; ex illis cõmunem uini naturã definire experiamur. Ac primũ quidem manifestũ est, quod licet in uinis diuersi reperiãtur sãpores, scilicet acerbis, dulcis, insipidus, austerus, omnibus tamen cõmune esse odorem quendã inebriantẽ, saporẽq;

Linea quib

DE VINI NATURA

uinofum, qui fui est generis proprius,
ad cuius similitudinem & aliquos fru-
ctus, ut mora, & terrā quāpiam, uinosa
dicimus, ut est Theophrasti sententia.
Atq; hic odor saporq; sunt, per quos ali-
quam unam naturam, in omnibus uini
generibus fusam esse, et ab unius natu-
ræ planta prouenire, possumus argu-
mētari, licet per sapores aliasq; tum pri-
mas, tum secundas qualitates, infinitis
ferè modis uariari contingeret.

De plā. li.
6. c. 4.

*Aliud magis commune uini generibus
adducitur.* Cap. VI.

Aliud omnibus uinorum generi-
bus cōmune, sed minus propriū
est, esse actū humida seu liquida. Nullū
enim ueri uini genus est quod sit pro-
prio termino terminatum, aut quod in
sui substantia inditam nō habeat humi-
ditatem. Quapropter Aristot. Meteo.
quarto, ea enumerās quæ aut à calido,
aut à frigido exiccantur, dicit aut aquā
aut aquæ speciē esse, et aut habere aquā
connaturalem, aut superinductā. quæ
exponens inquit; Dico autē superindu-
ctam,

Etiam uelut in lana, connaturalē autem
uelut in lacte. aquæ autem species, quæ
talìa, uinum, urina, serum, & totaliter
quæcuncq; nullam aut paruā habent hy-
postasim. Aquæ autem speciē, uinum
& alia consimilia appellat, quoniā quū
ad generationē eorum, aqua per prin-
cipium passiuū concurrat, fieri non po-
test quin per se & sui naturā, non sint à
prædominio humida & aquea. Cū igitur
talis naturæ uinum existat, non mi-
rum si non secus ac aqua iuxta diuersas
terrarū qualitates et situs, diuersos sapo-
res contrahere possit, cum neq; merito
uinositatis, quæ in omnibus uini sapo-
ribus sentitur, neq; humiditatis, impe-
diatur. Sicut igitur diuersas aquarū spe-
cies, iuxta diuersas à terris, per quas co-
lantur aut unde scaturiūt, uirtutes esse
dicimus, (aliæ enim aluminosæ, aliæ a-
maræ, aliæ sulphuræ, alię salis, alię un-
ctuosæ, aut asphaltosæ percipiūtur) ita
diuersa uinorū genera, iuxta diuersum
à terra in uite decoctum humorē pro-
ueniūt. Habet enim ex sui natura uitis,

DE VINI NATURA

*De causis
plan. lib. 3.
cap. 16.* ut multum ad sese humorē terra exu-
gat et emulgeat. Vt enim ait Theopha-
stus, uitis plurimam desiderat aquam,
eo quod in suo fructu humoris pluri-
mum habeat, & imbrib. certe ui sui hu-
moris maxime resistere potest, ob idq̃
suum fructū serò perficit. Nam ut idem
*Lib. 11.
c. 10.* est autor, serò autem fructus perfici
quosdā, multis de causis euenit (ut antē
iam diximus,) quæ enim natura humi-
dæ sunt, frigiditatē uehementiorē desi-
derāt, ceu uitis, sic enim melius coquit̃.

*Vinum licet aqueum, aliquid tamen terræ commixtū
abere: quod autem plus humoris quàm sicci in se
cōtineat, tum Galeni experimēto, tum ex
cōdensatione mōstratur. Cap. VII.*

sapor. **A**T uero quoniā uinū saporosum
existit, necesse est mixtum esse, et
aliquid terræ in se continere. Est enim
sapor partis siccæ per humorē ex ui ca-
loris percolatio. Quapropter indagan-
dum adhuc, ne fortē plus particularū
terræ q̃ aquæ in se comprehendat. At
quidē quod plus aquæ q̃ terræ ad eius
cōcurrat generationē, oculata fide nos
cogno-

cognoscere docet Galenus, miscēdo æ- 1. de temp.
ca. 8.
 qualem uel terræ siccæ, uel cineris cum
 aqua portionē. Sic enim æqualē humi-
 di cum sicco temperaturam inspiciens,
 etiā quæ in humiditate aut siccitate exu-
 perant, discernes. Nemini autē dubiū
 unamquancq; uini speciem inspicienti,
 quin potius partes humidæ exuperare
 quā siccæ appareāt. Quod etiā ex na-
 turæ operibus non difficile erit demon-
 strare. Aristo. enim Meteo. quarto. cor-
 porum similarīū differentias quo ad ui-
 ctoriā in eis aquæ uel terræ nos cogno-
 scere docet ex affectibus, in his duobus
 corporibus passiuis à calido aut frigido
 impressis. Horū autem sunt, ut concre-
 tio siue coagulatio, liquatio siue diffu-
 sio, exhalatio, euaporatio, & condensa-
 tio siue inspissatio. Est autem cōdensa- Condens-
satio.
 tio partium siccarū inter se per humo-
 rem facessentē coactio siue unio. Quo-
 niam igitur quæ aquæ solum sunt cor-
 pora, hæc utiq; crassescere nō possunt,
 cum terrestri careāt sicco per quod ipsa
 inspissatio fit, oportet quæ inspissari dea-

DE VINI NATURA

bent, ut mixta ex aqua & terra existāt. Quod si terra aquæ præualuerit, huiusmodi corpora non à calido crassescere possunt, sed coagulari durari uelut lateres, sales, nîtrum : hæc enim magis terrea: quæ autē à calido ingrossantur, magis aquea. Vinum autē à calore spissescere manifestum est, cum succus ipse in uuis maturescit. Tum enim calor sua concoctione ut aquosum humorē domet, ac mitescere faciat, nō cessat in dies sicco humidū cōmiscere, donec debitā crassitiē et perfectionē in eo succo fuerit cōsecutus. Nam ut ait Aristot. quæ maturescūt, ex spumosis diluta & aquea, ex aqueis terrena coagmentantur, et generatim omnia maturitatē cōsecuta ex tenuibus crassiora reddūtur. Eadē in calcatis maceratisq; caloris functio apparet. Nam ubi in uasis reposita efferuescunt musta, quæ prius turbida & terrea cum aliena quadā humiditate apparebāt, absoluta ebullitione, clara, unita, coalescentisq; cū uinoso corpore saporis percipiuntur. Similiter postq;

uinum

¶. *Meteo.*

uinum absolutā & perfectam naturā acquisiuit, et in uasis fuerit recōditū, ad huc crassescere, si eius ferat natura, nō desistit, scilicet partibus tenuioribus à proprio calore uel ab aëre ambiēte exhaustis et resolutis. Ex quibus innotescere potest, in uino humida magis quā sicca præualere. Quæ enim à calido inspissata fuere, talis naturæ existunt.

Monstratur uinum esse à prædominio humidum ex coagulatione & euaporatione. Cap. VIII.

Idem ex uini coagulatione demonstrari potest. Est autē coagulatio siue Coagulatione. concretio, per partium humidarū expressiōē quādam uel à calido uel à frigido exiccatio, uel concretio: est aquæ cōsistentia, aut aquæ & terræ, facta uel à frigido uel à calido & sicco. Vt autem ait Aristo, quæcunq; nō ingrossantur à frigido, sed coagulātur, aquea sunt magis, uelut uinū, urina, acetū, & lixiuiū, & serum. Hæc autem à uehementi frigore coagulantur aut congelantur. Sic enim apud Scythiæ gentes ubi cōtinuo gelu pruinaq; arua rigescunt, uinum

DE VINI NATURA

gelu durefcere Poëta fignificat, cū dicit:

Trahuntq; fecuribus humida uina,

Et tota folidam in glaciem uertere lacuna.

Quod autem prædicta, aquæ effe fpecies Arifto. cōftanter exiftimauerit, etiā ex eo patēre potefl, quod nō folum eis attribuit à frigido coagulari, fed etiam quæ à calido et ficco coagulata funt diffoluere et liquefacere, ubi dicit: Nitrū autē & fales folubilia humido, nō omnia autem fed frigido, propter quod ab aqua & quæcunq; aquæ fpecies liquefcunt. Quæ uerba Alexāder exponēs, ad ea Ariftotelis retro dicta uerba fe refert, ubi aquæ fpecies enumerans dixerat: Aquæ autem fpecies quæ talia, uinum, urina, ferum. At uero ex alio etiā uincere in uino aqueam humiditatem demonftrat Ariftot. quoniam euaporat, & quando uinum iam perfectū, & quando mustū decoquitur, ficut quando fapam facimus. Quod enim uini uapor aqua fit, patet, quoniā uapor cōftat in aquam fi quis uelit colligere, quod et euaporationis definitio tradita ab Ariftot.

stot. indicat. Est enim uapor à calido *Vapor.*
ustiuo in aërem & spiritū ex humido
madefactiua segregatio. Hoc autē opti-
me uini naturæ congruit. Habet enim
multum cum humido cōmixtum spiri-
tum, ut eius spuma declarat.

*Soluuntur duæ dubitationes quæ difficultatem facere
uidentur contra duas rationes paulò ante adductas, al-
teram scilicet quod uinum crassescit à calido, alteram
uero quod ab eodem euaporat.*

Cap. IX.

SEd contra ea quæ dicta fuere, non-
nulla Aristotelis uerba difficultatē
facere uidentur, ubi dicit: Vinū quod-
dam coagulatur & hepesim patitur ue-
lut mustum. Abscedit autem ab omni-
bus talibus dum exiccātur, aqua. Signū
autem quod aqua. Vapor enim cōstat
in aquā, si quis uelit colligere. Quā dif-
ficultatē sic exponit & dissoluit Alexā-
der: Intelligit autem, inquit, per elixari,
hoc est inspissari. Dictum autē fuerat,
coagulari quidē esse eorum corporū in
quib. plus terræ dominat̃ quā aquæ:
crassescere autē in quibus plus humidi.
Videbitur autem propter hoc dicere,

DE VINI NATURA

quoddā uinū plus terræ habere quā
aqua: hoc enim coagulabile. Atqui di-
xit uinum aquæ speciē esse: an nō sim-
pliciter coagulari, signū est terræ habe-
re plus q̄ aquæ: sed ab igne coagulari,
quoniam & à frigido aqua coagulatur.
Sic autem & coagulabile uinum à frigi-
do coagulatur. Mustum autem elixatū
condensatur aqua nō crassescēte, quo-
niam non adhuc purum & expurgatū
uinum sit, sed adhuc indigestū. Mustū
autem esse eiusmodi, scilicet plus calidi
& terræ in se, nec uini rationē habere,
infra etiam confirmat, enumerans quæ
à frigido sunt incoagulabilia, dicens in-
coagulabilia, quæcūq; aut nō habent
humiditatē aquosam aut nō aque sunt,
sed plus calidi & terræ, puta mel & mu-
stum: uelut feruentia enim sunt, mel
quidem ob innatam caliditatē, mustum
autem quod adhuc uinum imperfectū
sit, sed ut cōuenientē perfectionē acqui-
rat, adhuc per ebullitionē efferuescat.
Ex quibus patet stabilem Aristotelis &
Alexandri sententiā esse, Vinum aque
speciem

speciem esse, & à calido crassescere seu compactionem recipere. Quod si ali- quod uini genus à calido coaguletur, ut de musto arcadico dicitur, id nō ue- re uinū esse, sed æquiuoce dici, quoniā plus terræ in eo existat. Altera difficul- tas est, nam suffitus quem uinum dulce de se exhalare uidetur, dubitare facit ne fortè humidum in uino non superet quod ex euaporatiōe arguebatur. Suf- fitus enim quem ex uino dulci fieri ait Aristoteles, uaporationi uinosæ peni- tus aduersari uidetur: neq; enim sicut il- la, spiritum generat, & madefacit, imò exiccat: est enim suffitus cōmunis sicci *Suffitus* et humidi aëris excretio ab urente facta calore: idcirco nō madefacit, sed potius colore inficit: plus enim sicci terrei q̃p̃ humidi in eo præualet: talisq; exhala- tio potius fumī quàm uaporis nomen meretur. At quæ sine igne, sui natura sunt olere apta, procedente tempore in aërem reuocantur & excernuntur, & alia euanescentia sicca planè reddūtur, alia tetra, ut in floribus pomisq; qui

DE VINI NATURA

busdam, & certis oleis ac liquoribus apparet. Hæc autem excretio à duabus superioribus differt, quod neq; madefacit aut in flatū uertatur, neq; sicut fumus coloret. Axungia autem, aut pinguedinis, aut olei, dum igne efferuescit nidor, non sub aquea euaporatione, sed fumida potius, & sicca continetur: ad quam uini prædulcis halitus reducitur, propter quandā sui pinguedinē, & nescio quid oleaginosum. Tantū autem abest, ut huiuscemodi uinum euaporationem patiat, ut potius flammā in se concipiat, et edat sicuti oleū: etenim eadem quæ oleum præstat, quandoquidē neq; à frigore cogitur, & uritur. Quapropter dicendū erit, aut non omne uinum aquæ speciem esse, aut prædulce uinum sub uini non comprehendi natura. Cui obiectioni respondet Philosophus, cōcedens potius uinū dulce sub uini non comprehendi natura, quàm uinum aquæ non esse speciē, & humidum halitum nō spirare. Quod autem uinū non sit, ex eo asserit, quoniā succū uinosum

Vina prædulcia sub uini natura nō comprehendī.

uinofum nō retinet, neq; odorē, quem
faporē odoremq; fui generis uini pro=
prium fuperius diximus; amplius nō fo=
lum fapore, fed neq; etiam opere eft ui=
num. Quodlibet enim uini genus ine=
briat, id eft, uaporē uinofum exhalat,
qui caput replere, & calefacere poffit.
Quod fi aliqua uina adeò aquofa, et de=
bilia fint, ut non poffe inebriare uideā=
tur, nihil iftud refert: fatis em̃ eft quod
fui proportionē eius naturæ uaporem
emittant, qui ei refpondeat, per quem
ebrietas folet prouenire. Aliqui enim
funt quorū caput uel à talium uinorū
odore tentaretur, uel fi in parua quan=
titate caput non aggrauauerit, illud in
maiori certe efficiet. At prædulce uinū
non inebriat, idcirco neq; uini naturā
retinere idē Aristot. in Prob. eft autor. *Sect. iij:*
Quærit enim cur uini dulcis, quod fua=
uius eft, ebriofum neminē effe arbitra=
mur: an quod uinū dulce nullū fapo=
rem obtineat propriū uini, fed alienum
penitus reddit: Igit̃ dulcis rei, nō uini
auidus eft appellandus, qui uini dulcis

prob. 27:

DE VINI NATURA

tenetur desiderio. Cur autem non inebrietur causam reddit, quia uinum dulce lene ac lentum est, itaque foramina obfarcit atque intersepit: austerum contra exasperans rigidum est. Facilem item ascensum calori hoc praestat, dulce autem abstrusum foraminum calorem arcet ac inhibet. Vinolentia uero parte concallescere superna oriri, dictum iam est. Addo etiam quod uinum dulce inodorum, austerum autem odorum est. Odor autem omnis caput tentat, & ingrauat. Inflammarī autem huiusmodi uinum ideo potest, quoniam tenuem quandam in se humiditatem à frigido incoagulabilem contineat, & sua unctuositate & uiscositate oleagine similem, ob quam & sua parua exhalatione flammulam addere potest. Paruam autem ab ipso fieri exhalationem sic Alexander exposuit: hoc est, non quamplurimum diffusam: ob idque flammam fieri ipsum exhalans, ignita & inflammata propter densitatem exhalatione. Ex quibus forte aliquis Plinium in errore esse suspicabitur, qui ex uinis solum Falernum

Lib. 14.
cap. 6.

flamma accendi dixerit; nisi quis forte dicat hoc prædulce uinum apud Aristotelem æquiuoce uinū appellari, Falernum autem inter uina enumerari. Sed ut cuncq; res sit, quæcuncq; uina sui exhalatione flammam edunt, id nō propter uinositatem illis accidere, sed propter quendam oleaginosum et unctuosum humorem dicendum est. Per uinū autem dulce crediderim Aristotelem non intelligere ea uini genera, quæ simul cū austeritate, aut alio sapore commistam habent dulcedinem: sed quæ syncere ut mel sunt dulcia, cum quadā uiscositate, & tenui unctuositate, quod forte ex uuis passis facitatur: & antequā per naturalem calorem perfectā uini naturam acquirat, arte in sua prima dulcedine præseruatur. Sic enim multa factitia uina ad hominum uoluptatem sunt excogitata.

*Vinum
dulce.*

Infertur uniuersalis eorum, quæ hucusq; dicta fuere, conclusio, & ex partibus uinum componentibus ex Galeni etiam sententia humiditas superare demonstratur.

Cap. X.

DE VINI NATURA

QVoniam igitur dictis affectibus à calido & frigido, in humido & sicco impressis, Aristoteles regulā haberi uult, per quam cognoscamus quod in unoquoque simili misto elementum prædominetur, terrā ne, an aqua, & utrum calidū uel frigidum, humidum uel siccum, quoniam uinum à calido ingr ossatur, & euaporat, à frigido autē coagulatur: manifestū, humidam in eo & aqueam prædominari naturam: terream uero & siccam superari, non quidem indiuisibili mensura, sed aliquando magis, aliquādo minus, prout plus uel minus terræ cōmisceri contingit: ut ex fece, reliquisque eius excrementis uini naturam integrantibus potest apparere. Nam si partes uinū constituentes diligenter considerare uolueris, aquam omnibus præualere manifeste apprehendes. Vna enim ex eius excrementis est fex quæ terrenæ portioni attestatur, paucaque respectu aque admodū existit. Præter eam est spuma, quæ spumofam caliditatem humiditati mixtā significat.

Hæc

Hæc autē merito partiū terrestriū quæ lentorem in spuma ebulliente faciebāt, absoluta ebullitione descendit, & cum fece residet. Est autem tertiū excrementum aqueum, toti (ut inquit Galenus) *4. de simp.* uino permistum, cuius gratia præcipue in uino sit ebullitio atq; cōcoctio, quasi summā totius compositi obtinentis. In his uerò uera uini substantia consistit, quæ cum se sola subsistere nō possit, naturam componentium retineat, necesse est. Hoc enim est uini esse, scilicet in tanto humido, sicco, aëreoq; & igneo fundari. Quod si quis, uel per sublimationem, uel quouis modo ab eo tenuem quampiam particulā quasi uini florem segreget, id uinum nō est appellandū, quoniam proprium subiectū non habeat. Quapropter si omne mistū iuxta elementum prædominans per se tale debet denominari, proculdubio ex dictis rationibus uinum per se humidum oportet denominare. Cum autē de uini passiuis qualitatibus differuerimus, reliquum est ut de actiuis, an calidum

DE VINI NATURA
sit, uel frigidum, consideremus.

Introducitur disputatio de uino, an sit calidum uel frigidum, & quadam fide sensata accipitur quod sit calidum, quod ex ebriorum etiam affectibus comprobatur. Cap. XI.

Non parua enim signa adsunt, quibus frigidū uideretur: nam & tactu frigidum sentitur, & potentia frigidum dici debere ostenditur per ebriorum effectus: frigent enim, & tremunt. Nec desunt qui uino frigefacti, attenuatiq̃, demum uitam cum morte cōmuran. Frigiditas quoq̃ ægritudines inducit, scilicet tremorē, paralytim, apoplexiam: citius etiam occumbunt, qui uenena frigida uino condita hauserunt. Quas ob res Macrobius uini naturā frigidam existimauit. At calidā esse non solum ex ebrietate, sed etiam ex sobrietate & temperātia, certiores fieri possumus. Nam ex sobriorum, & temperatorum hominū iudicio, uinum calefacit, & qui eum cum ratione bibit, gratū quendam in se calorem percipit, unde spiritus, & animæ uires recreantur, & quan-

quandoq; à morte excitantur, ut manifeste deprehēditur in his, qui aut nimia sanguinis effusione, uel inedia, uel labore, uel aliquo alio casu, frigidi semianimesq; redditi, subitò uini haustu, uel odore refocillati reuiuiscunt. Idem nobis et ebriorum affectus demonstrant, qui licet iuxta diuersam ebriatorum naturam differant (uinū enim sese promoribus utentium applicat) in hoc tamen ferè omnes conueniunt, primo quod ebrij omnes capite supercalefacto redduntur, deinde quod in capite repletionem & grauitatem sentiunt. Sensus etiam agitari uidētur, nec sibi cogitatio constat. Plurimi uero nimia ebrietate occupati demum ita languent, ut frigidi mortuis similes uideātur. Quod uero sint ebrij capite supercalefacto facile constat: fit enim hac præcipue causa ebrietas, quod ea hominis pars primū incalescat. Vinum enim ea natura præditum, ut à calore nostro alteratū facile in uapores, qui superna petunt, cōuertatur. Ex his itaq; caput repletum gra-

DE VINI NATURA

uitatem sentit. Agitatur autem sensus, tum à calore in uaporibus inserto, tum à ui spiritus, flatusq̃, qui in uaporibus includitur. Vinū enim non tam suapte natura calidum & humidū, quàm spumosum, ut spuma indicat: & uinosus odor, tum in aëris, tum in aquæ humiditate consistens. Est enim odor sapidae partis siccae ui caloris in aëris & aquæ, humido demissio. Vinum autē hac potissimū parte, scilicet uinoso odore, ebrietatem adducit: odor uero omnis caput tentat, & ingrauat, unde neq̃ sensus, neq̃ cogitatio sua munia peragere possunt. Hos autē effectus aliqua uini immoderata quantitas solet causare, quæ si modum ualde excesserit etiam innatum calorem opprimit, ac ferē suffocat. Multa enim humiditas si à calore naturali non regatur, refrigerescit, suiq̃ generis ægritudines adducit. Hinc obmutescentiæ, & conuulsiones accidunt, quæ non prius soluuntur, quàm calor sese ipsum adiuuās, paulatim humiditates illas resoluens, se ita ab illis explicauerit, ut

rit, ut tandē uictor exuperet: qua in re & uinū calori opē affert, quippe quod à nostro calore primo modo calefactio- nis sumpto, ipsi postea ad crapulā siue ebrietatem depellendā auxiliatur. Hos autem effectus diligenter quis contem- platus, nō à calida & sicca exhalatione, sed humida potius & uaporosa proue- nire inueniet, quæ nō sine caliditate & humiditate cōsistere potest: quāobrem et ebrietas aliquid huiusmodi est: signū sunt remedia quæ eam solent prohibe- re, quæ enim partes superiores refrige- rant, aut calorem inde simul cum humi- ditate abducunt, aut ebrietatem prohib- bent, aut ei medentur. Quamobrem et uinum dulce uaporibus uiam præclu- dens, & oleum humiditates ad uesicam dirigens, & brassica superiora refrige- rās, & humiditates deorsum retrahens, dicūtur ab Aristotele ebrietatē sedare.

Prohibantur quedam de frigiditate uini in actu, & de calido per se, & per accidens. Cap. XII.

Sed cur uinum sui natura calidum, actu tamen frigidū sentitur? Quos

DE VINI NATURA

2. de part.
animal.

modo autem hæc non solum uino, sed omnibus ferè mistis naturalibus est cōmunis: cuncta enim ferè ex aqua et terra constant: signum autem quod circa medium terræ locum resident, aqua autem & terra adeò sunt passibilia, & ad aliarum rerum naturalium affectus recipiendos adeò prona, & in potentia, ut etiam suam grauitatis, frigiditatisq̃, & humiditatis, & siccitatis naturā seruantia, nihilominus plurimos alios affectus in se compatiantur, & in potentia contineant, ut in uino est in præsentī loco cōsiderandum. Vt enim cognoscatur quomodo in subiecto frigido calidā naturam obtineat, quædam ex Aristo. de calido per se, & per accidens accipere oportet, scilicet quædā per se, quædam per accidens esse calida, et alia actu, alia uero potentia calida. Actu & per se existunt, quæ nō per aliud, sed secundum se existentia effectum caliditatis inducunt, sicut urere, aut liquefacere: & secundū hoc significatū ignem calidum dicimus. Calidum autem per accidens est,

est, quod non ex sui natura habet calefacere, sed ex alio sibi extrinsecus adiuncto, ob quem actus calefaciendi, sibi per accidens attribuitur: non secus enim talis actio illi subiecto per accidens attribuitur, ac si musico febriente quis dicat musicum esse calidum: hoc enim modo, & aquam calidam dicimus merito subiecti per accidens calefacere, cum dicimus, aqua calefacit.

Quomodo uinum caliditatem acquirit extraneam. Cap. XIII.

CVM igitur uinum ex dictis secundum Aristotelē sit species aquæ, nimirum actu frigidum esse oportebit: talia enim terra & aqua existunt. Et quoniam effectus calidi, facit caliditatem extraneam, et accidentalem retinere. Sic enim inquit Aristoteles: Quæcunque quidem igitur aquæ ut ad multum frigida, si non alienam habeant caliditatem, uelut lixiuium, urina, uinum. Habere autem hæc extraneam caliditatem, sic exponit Alexander: Lixiuum enim habet à cinere, nam quoniam cinis ab igne fuit ignitus, quan

4. Meteo.

DE VINI NATURA

dam retinuit caliditatem, quam lixiuio
 & ipse (quoniā per ipsum percolatur)
 inurit. Vrina uero à calore animalis à
 sanguine segregata per digestionem, et
 ciborum concoctionē. Vinum autem
 per maturationem quam in uuis, tum
 per innatum uitis calorē, tum à solis ca-
 4. de simp. lore excipit: ut enim ait Galenus, Cali-
 64. 4. ditas quæ fructus maturat est duplex,
 quarum una est propria unicuique fru-
 ctuum naturalis ei, alteram uero acqui-
 siuit extrinsecus propter solem: & ista
 quamuis adueniat ei extrinsecus, tamē
 naturalis est fructui & proprie ei con-
 1. lib. 6. de ueniens: imò ut ait Theophrastus, ex-
 2. causis plā. ternus calor magis alterat: ait enim, Al-
 3. cap. 8. terat autem, agitque calor, tum internus,
 tum externus. Hic enim (ut dictū est)
 plantarum generi maxime accommoda-
 tur, nec sicut in animalibus, internus ha-
 betur accommodatior. Quapropter &
 in eodem libro Galen. ex Theophrasti
 sententia inquit, dulcedinem quæ re-
 peritur in sapa, siue in gielato uux non
 tantum ab interno, quantum ab exter-
 no calore

no calore acquisitam fuisse, imò externi caloris partem in ipsa remanere: eodemq; modo in uua & in cæterorū fructuum succis de solis caliditate remanet simile scintillæ: in omnib. enim ubi expressi fuerint, apparet ebullitionē adhuc non cessare, per quam calor externus in humore relictus excoctionem peragēs, alia excernit ac euaporat, alia crassat atq; coagit, alia attenuat, alia, ut simplici ratione dicam, alterat: quemadmodum uel in his agitur quæ igne feruescūt: quo fit, ut multa ipsa cum ebulliunt, ex alijs in alios sapes uertantur, nec cognosci, aut degustari liceat, quē uinum sibi saporem uendicarit, antequam ebullitio perfecte cessauerit: tūc enim uini nomen meretur, & à tali uel tali sapore denominatur. Quod si in reliquorum fructuum saporibus, qui facilius excoquuntur, quodpiā decoquentis caloris retineri apparet, quanto magis in uino id concedere oportet, dicēte Theophrasto: Quippe, ut in summa dicam, plurimas alterationes uua recipere

*De causis
cap. 7.*

DE VINI NATURA

re apta est, & omnino quæ saporem uinorum sortita sunt: primum enim dilutus quasi sapor sentitur, proxime acerbus, tum acutus, inde ultimo dulcis. Non eadem uero in omnibus uinis caliditas impressa esse potest, quippe cum alia maiorem, alia minorem concoctionem desideret, prout magis minus uehumidi aut terrei participarunt: quæcunque enim plus terræ sortita sunt, magis calida, propter maiorem in illis caliditatem in percoquendo impressionem: quæ autem terræ minimum, plurimum autem aquæ sortita sunt, frigida, id est minus calida, quoniam minus in illis caliditas obtinuit, ac media medio modo. Plurima tamen uinorum genera insignem non esse caliditatem sortita sapor indicat gustui gratus, non ualde acutus, non mordax, non erodens, non exurens. quod et optima euenit ratione: calidum enim humidum, saporosum, decoquens dulcedinem adducit: unde & uinosus sapor ad dulcem redigitur, et omnis concoctio dulcedinem quandam respicere uidetur.

In

In quorum confirmationē, quæ à Galeno in tertio de ratione uictus in acutis dicuntur, subiungam: Vinum siquidem, inquit, aquosum leuissimam in ligno uitis habuit transmutationē, leuissimam quoq; & elementi terrei mistionem: quod ut aqua foret paulū terrei, calidæq; substantiæ occupauit, atq; in horum commistionem leuissima indiguit confectione. Contrariū uero, tum uinosum, tū mulciferū, nec à leui coctione tale efficitur, utpote quod ab aqua lōgissimo recedat interuallo, quō itum est ut insignem consecutum fuerit tum caliditatem, tum odorem. Intelligit autem per longe ab aqua recedere, id est, quo ad saporem & uirtutē. Quomodo igitur uinum extraneā caliditatē acquirat, tum ex Aristot. & Theophrasto, tum ex Alexandro & Galeno hæc dicta sint.

Vina non solum per qualitates primas, sed etiam per terræ proprietates uariari, utq; uinum & per se calidum, & per accidens dici possit. Cap. XIII.

DE VINI NATURA

NEc uero uinorum natura tantum in calido & frigido, humidoq; & sicco euariatur, quantū ex certis terrarū proprietatibus, cum neq; ex parte uinositatis, neque humidi aquei impediatur, quin diuersas terrarū impressiones calore coagente possit recipere, quæ tamen nihil ad uinositatem conferant, ex quibus diuersi in homines, ut suprà retulimus, effectus resultēt. Quod autem ad uini naturam attinet ut calidum sit, aut frigidum, dicimus, quod considerato uini subiecto, aqueo inquam uel terrestri, quod à calido in uini naturam est transmutatū, uinum per se frigidum diceretur, per accidens autem calidū. Si uero uinum in sui natura consideretur, sic calidum per se dici meretur: uino enim sic considerato accidit ut sit frigidum, sicuti subiecto uini caliditas. Multa autem esse huius generis, ait Aristoteles, ut sanguis, genitura, medulla, lac, quæ quoniā à calore conficta sint, & à calore continuentur, & per calorē specificentur, quoad suam naturā conseruant,

In. 4. Meteor. in fine. 2. de part. animal. ca. 3.

uant, calida dici merentur. Si enim sanguinem (ut de ipso dicam) consideres, prout à cordis calore in sui natura conseruatur, sic calidum est & humidum: tum enim per hoc nomē sanguinis idē intelligimus ac si aquam feruentē unico nomine significaremus: à calore autem cordis destitutum, uel frigidū et humidum, uel frigidū & siccum iuxta naturam animalis cuius sanguis fuerat, dicitur. Quod mirū in huiusmodi generibus mistorum uideri non debet: non enim eam temperaturæ exactam rationem sunt sortita, sicuti metalla, plantæ, aut animalia. Non secus igitur in uino intelligendum est, ubi calidum esse dicimus. Subiecto enim & merito materiæ quæ à calido concoquitur, est frigidum. Frigidumq; hoc loco, ut ait Aristoteles, non priuationem, sed subiectam naturam significat: sicut & in alijs consimilibus, quorum subiectū calidum per affectionem siue passionē existit. Quia uero uini nomine unam naturā significamus tali modo à calido affectam, & per

*2. de part.
animal. cas
pit. 2.*

DE VINI NATURA

calidum consistentem, uinum per se calidum diceretur: caliditas enim in eius ratione inest, sicut album in ratione hominis albi, cum tamen album homini accidat. Signū autē uinū ex natura frigida à calido cōsistere, nobis esse potest eius dissolutio, ex qua aqueū & terreū esse apparet, & uinosum saporē amittere: ubi enim à uehementi calido putrescit, ut sub canis sydere accidit, sapor ex uinoso ad acutū & aquosum transmutatur, ueluti natura illud in materiā resoluente, unde naturalis generatio prodīr. Quapropter uinis putrescentibus & color immutari, & turbari, & aqueus liquor supernatare uidetur. Si uero in suo uigore procedat & cōsenescat, sic magis terreum apparet, resolutio ac circumfuso aëre & proprio calore humido ac potabili: unde & amarū redditur, uiniq; odorē amittit, quasi enim fex relinquitur: odor enim uinosus in partibus tenuioribus cōsistebat. Quoniam igitur uinū sicut & cæteræ formæ naturales, ut fumen, caro, os, et alia huiusmodi

iufmodi formam quandam concretam
figurat, fcilicet humidū à calore ex-
trinfeco, & aduentitio affectum, nimis
rum eius natura ex his cōftare dici de-
bebit, ex quibus proprium eſſe acqui-
ſiuit: prodijt autē ex humido calido im-
preſſo. Vini igitur natura & calida erit
& humida.

*Soluuntur eorum rationes, qui igneam caliditatē uino
attribuunt, nec minus eorum qui frigida naturæ
autumant: ex quarū ſolutione ſuperius dicta
confirmantur, quibus & poëtarum cōfir-
matio adiungitur. Cap. XV.*

CVM ergo Ariſtotelis rationes ex
quibus ſimilariū naturā per pro-
prios à calido uel frigido in eis impreſ-
ſos affectus probauit, ueriffime ſint, cre-
dendum ſi meliores adduci poſſent, eas
utiq; ab ipſo optimo naturæ diſcipulo
prætermiſſas nō fuiſſe: quod melius ap-
paret, iſs quæ ad hoc ab alijs adducūtur
de uini caliditate conſideratis: uel enim
ad ea quæ dicuntur ab Ariſtotele redu-
ci oportet ſi uim aliquā habere debent,
uel nullius efficaciz exiſtunt. Quidam

DE VINI NATURA

enim aiunt nō esse dubitandum, quā uinū ex multo calido igneo cōstet, cum uideamus eius generationem per tantum æstum, & ebullitionem fieri: hæc enim ratio nihil probat aliud, quā uinum alienā habere in humido caliditatem: si enim hoc indicium uerum sit, dici posset, & aquā, & quodcūq; ebulliens ex multo calido igneo, scilicet sicco consistare. Quod autē à uino exhalat, potius aqueā quā igneā naturā demonstrat. Siquidē Aristoteles dicit uinū euaporare, nō exhalare, id est, humidū nō siccum spiritū halare: qua ex causa uinum dulce negat uinū simpliciter esse. Nec quicq; ualet quod uinū ob uetustatē ardentissimū fiat: uinum enim uetustissimum nō amplius ueram uini naturam obtinet, cum pars potabilis resoluta sit, uinosusq; sapor, odorq; expirauerit et euanuerit, & iam à proprio, quod ipsum sustinebat, calido sit destitutū. Neq; quod ardeat, propter hoc in sui natura est calidū, cum ardeat propter oleaginosam quandā humiditatē à uinosa natura ex-

ra extraneā, sicuti de uino dulci retro ex Aristotelis sentētia diximus. Quod etiā ex uini fece, aut uino ualde grosso & meraco, aqua illa calidissima et ardēs artificiose segregetur, quę aqua uite uocatur, nequaquā uinum calidū esse infert: sicuti neq; si quis ex aliquo misto terrestri per sublimationē aqueas partes excipiēs, ex eo inferat, illud corpus aqueū esse: aut ex aqueo igneas, inferat à prædominio igneum existere, cū multo plures esse possint aqueę, & terreę partes, à quibus igneę fuere separatę, & in quibus potētia continebātur. Calidę uero et humidę naturę uinum esse, etiā poētārū figmenta innuere uidentur: licet enim ei igneā uirtutē attribuāt, & Bacchū ex Semele combusta oriū dicant, quod ideo fit, quia rerū magis singulares effectus obseruant, quo homines in admirationē excitēt, ut cū Athamantē Baccho calefactū, & furijns insanientē filios occidere inducūt: attamen & lætitię datorem, gratięq; saporis celebrant, cumq; Semele eius matre com-

DE VINI NATURA

busta à Nymphis seruatū dicūt, sub fa-
 bellæ uelamine ueritatem obumbrāt.
 Mater enim Bacchi, id est, uini mate-
 ries exusta est à Ioue, id est, per multipli-
 cem digestionē, & Solis concoctionē à
 calore inusta, quem calorem Nymphæ
 Bacchum excipiētes, aquæ humiditate
 rigantes, ac temperātes fouerunt, et ser-
 uauerunt. Neq; obstant quin uim cali-
 dam habeat effectus, qui in ebrijs et bi-
 bulis frigiditatē prætendunt: eius enim
 moderatus usus calorē fouet, seruat, &
 auget: immoderatus uero natiuo ad-
 uersatur, eumq; debilitat, & perdit. Si
 enim plus æquo ingurgitetur, nec con-
 coquatur, ad naturalē reuertitur frigi-
 ditatē: humidū enim à calido destitutū
 frigescit: unde & frigidas ægritudines
 adducit, ut apoplexiā, neruorū dissolu-
 tionem, ueternū, mēbrorū tremorē. Si
 uero aliquo modo concoquatur, im-
 moderatus uero sit usus, adeò ut magis
 quàm opus sit corpus incallescere assue-
 scat, tum attenuatio sequitur, & natiui
 caloris ob nimiam humiditatem ab excedenti ca-
 lore

Vini im-
modice sū-
pti incom-
moda.

lore consumptionē dissolutio, debilitatio, demumq; cum ipsa uita extinctio. Hausta uero cum uino cicuta non ideo citius interficit, quia uinum frigiditatē eius adiuuet, largus enim uini potentis potus ab eius pernicie liberat, sed quoniam ob suæ naturæ calorē & facilitatem, uelociorē ad cordis penetralia ueneno aditum efficit.

IOANNIS BAPTISTAE CONFALONERII
Veronensis philosophi ac
Medici, de Vini natura Lib. II.

*Priorem respectu hominis de uino esse cōsiderationē,
ut est alimentum, quàm medicina. Cap. I.*

VAE quidem igitur uini naturę constitutioni cōueniant, tot dicta sint. Reliquum uero est, quod homini, qualec; alimentum, ac medicamentum sit, inuestigemus, et an corporibus nostris humiditatē, uel

DE VINI NATURA

siccitatē adducat. Non parua enim circa hæc est difficultas : licet enim sensu frigidum, & humens percipiatur, maiorem tamen tum calefaciendi, tum siccandi, uimq; humectandi in se habere uidetur. Prius tamen de eius nutritione dicendum, eius enim naturæ magis proximum ac consentaneū uidetur. Nam cum huiusmodi similariū affectus siue à calido siue à frigido, ad sensus nostros & ad hominē, ceu ad mensurā referantur (pleraq; enim eorum in ordine ad sensus differunt) ut gustabile, odorabile, durum, molle, calidum, & frigidū: sicuti homini magis naturalis est et prior propria substantia, & sanitas, quàm ægritudo, ita prior est uini ad hominē habitudine, ut ei præstet alimentū, & substantiam seruet, quàm ut medelā afferat. Adde quod magis affinia nobis sunt, quæ secundum substantiā nobis conueniunt, quàm quæ secundū aliquā qualitatem: quæ autem nos alunt, per totam sui substantiā nos alere dicuntur : quæ autem gratia medicamenti adhibētur, potius

potius merito primarum aut secundarum qualitatum nobis mederi dicuntur. Cum igitur uinum homini & alimentum, & medicamentum existat, oportet ut magis nobiscum intima sit habitudo, quæ merito alimentum, quam medicamentum prouenit. Demum quæ medicamenta homini existunt, eius naturæ quouis modo aduersantur : quæ autem ipsum nutriunt, conueniunt. Prior autem respectu alicuius est consideratio quæ secundum naturam, quam præter naturam. De uino igitur ut homini est alimentum prius est considerandum, quam medicina.

Perfectiorem apud naturam esse uini speciem temperatissimam, & homini magis conuenire, itaque præcipue de illo sermonem habendum esse. Cap. II.

PRO eorum autem quæ proposita sunt declaratione, nonnulla supponere ac præmonstrare oportet. Primum quod cum multa, & ferè infinita uinorum genera dicantur, nobis præcipue de illo sermonem esse, quod hominis naturæ maxime sit accommodatum : ita ut

DE VINI NATURA.

si nobis uinum temperatissimum, sicuti medicis hominē fingere liceat, hoc pro aliorum metro supponatur. Quę enim ratio est, ut sicuti Galenus in tanta hominum uarietate ac distemperie hominem sibi temperatissimū pro aliorum norma & mensura effinxit: ita nos etiā in tanta uinorum copīa & differentia eiusmodi moderantia uinū in hac indagatione proponamus, quod hominis temperati nutritioni optime congruat, atq; accommodet. Vel si in natura adeo exacta nō datur temperies, saltem eam accipiamus quę homini in suis actionibus, & uino in sui nutritione possit maxime conuenire, ita ut eo modo uinum in suo genere, quo modo hominem in suo temperatū accipiamus: quod quidem & naturę operibus est consentaneum. Cum enim in necessarijs nunquam deficiat, hominib. iuxta suę temperaturę sortem & alimentis, cōsuluat. Quod autem à nobis de uino temperato in sui natura accipitur, nō tam est ex medicorum sententiā, quā ex naturę ratione;

ratione: ea enim apud naturā prior est species quæ perfectior: perfectiora autem sunt quæ magis sui generis temperamento accedunt: sic enim & hominē perfectiorē uocamus: nam et tale etiam mediū quasi exactius attingere est difficilius, in ipsumque tanquā in finē extrema ordinātur. Non igitur neque uinum extremæ uinositatis, neque uerustatis, neque summe dilutum, siue oligoforum, uel nondum concoctum, aut depuratum, sed in horum medio naturæ mensura et arte elaboratum, perfectissimum dixerim.

Ponitur ratio cibi & medicinæ, eorumque inuicem conuenientia & differentia. Cap. III.

NEcque etiam à nobis silentio prætereundum, in quo cibus et medicina inuicem differāt. Vtraque quidē sunt relatiua, non solum merito animalium specierum, sed etiam hominū, & inuicem habent oppositionē: refertur enim cibus ad animalis siue hominis naturā, cum qua conuenientiā per sui substantiam siue temperaturā habet: ut parua

DE VINI NATURA

seu nō lādente transmutatione ab animalī calore alteratum, consimilē ei quē deperdita est substantiam possit reparare. Medicina uero dicitur quæ ex sui substantia, aut qualitate naturæ alicuius animalis aut hominis aduersatur, ita ut eius substantiā aut perdat, aut aliqua sensibili et contraria transmutatione alteret. Quod si quandoq; fiat ut aliquid sit, quod homini oblatū ipsum nutriat, simulq; sensibili et nō contemnenda affectiōe alteret, illud & cibus & medicina, alia tamen & alia ratione, dicetur. Cibus quidem, uel ut substantiā seruat, uel seruare aptum est. Medicina autem, ut maiori nutriti corpus quā par sit, uerbi gratia, caliditate calefacit: ut si homo temperatus uinū ualde meracum & potentissimum sumat, quod demū ipsum restauret, interim tamen, & antequā in sanguinem cōuersum sit, magis incallescere faciat caliditate graui & molesta. In eo quidem quod magis quā cōueniat in digerendo calefacit, medicina est. Nutrito autem demū affimilatum

milatum, nutrimentū: neq; fieri potest ut unquam hæc in una ratione coëant. Potest quidē cibus maiorē mole, id est, per maiorē sanguinis geniti quantitatem, maiorē in animalis corpore calorem procreare, non tamen in gradu, aut qualitate: non enim esset deperditā substantiā reparari, aut nutrito assimilari. Verum si (ut arte & ope medica fieri potest) fortē contingat ut ex assidua ciborum calidiorum congrue facta oblatione, aliquis ad calidiorem temperaturam cōuertatur, puta ex flegmatico ad sanguineū, non propter id alimentum in nutrito intensiorem inferre caliditatem est credendum. Sed quoniā calidiorum cibariorū vi in cōcoquendo natura calidior effecta est, quod pro alimento aduenit, eā conseruat ac fouet, quam ab alijs effectam esse reperit: nec obstat ut idem cibus crebro oblatus nutrimentum & substantia eius naturę cōformis efficiatur, quam ipse sibi per multā præcedentem alterationem parauit: ita ut cuius fuit digerēdo medicīna, eiusdem

DE VINI NATURA

alendo fiat nutrimentum. Cōueniunt autem cibus & medicina, quod ambo nostrum calorē alterant, ab eodemq; alterantur. Licet enim de aliquo ueneno dicatur quod nullā à nostro calore permutationē recipit, ideo illud dictū fuisse putauerim, eo quod sit insensibilis, aut parum percipiatur: sicuti etiam diceremus, aliquē cibum adeò esse naturæ conformē ac facilem, ut insensibili facilissimaq; resolutione in nostram substantiam uertatur: alioqui fieri nequit, ut agens ullum communicans in materia cum passio, in agēdo quouis modo non repatiatur: licet illa passio ob sui paruitatē medico non sit curæ. Conueniunt insuper cibus & medicina, quod nō eodem modo ad animal siue hominē referuntur: nam propter naturarū non solum in genere, sed etiam in specie diuersitatem fit, ut cibaria etiam diuersificentur, adeò ut quod uni speciei puta homini sit uenenū, alteri speciei sit alimentum: ut hyoscyamū quod nobis est uenenum, turdis est cibus: & helleborus nobis

nobis est medicina, coturnicibus uero
cibus. Sicuti uero est in diuersis specie-
bus, ita in eiusdē speciei indiuiduis con-
similis ratio reperitur: est enim uini ge-
nus quod uiris quibusdā robustis faci-
lis est potus, & sitim tollit: quod alijs
oblatū maxime lædet, uel non cōcoque-
tur: itaq; uini diuersitates iuxta hominū
habitus cōferre oportet. Sed in hoc ma-
xime cibus à medicina differt, quod ci-
bus respectu corporis nostri potius ha-
bet rationē passiui, quàm actiui: et ideo
si nutrire debet in sui substātia, indiget
transmutari. Medicina uero rationē po-
tius habet actiui quàm passiui, itaq; ra-
tionem medicinæ seruat, donec aliquid
suæ qualitatis, aut naturæ, aut substan-
tiæ retinet. Quæ latius à Galeno sunt
declarata.

In. 3. de
Tēp. & in
1. & 3. de

*De multiplici potentia, tum rerum in se, tum in ordi-
ne ad corpora nostra, & an medicina dicatur potētia
accidentali calida, aut frigida respectu nostri,
sicuti ignis impeditus est in potentia acci-
dentali sursum.* Cap. IIII.

sumpl.

DE VINI NATURA

DEterminandū etiam de potentia, quoniā omnis cibus & medicina suas functiones, ut plurimū potētia respectu nostri corporis habent. Dixi ut plurimū, propter eas res quę nobis per suas qualitates in actū medentur, ut ignis per caliditatē & siccitatē, aqua per frigiditatem & humiditatē, & si qua talia à prædominio dicuntur. Quoniam enim potētia ad actū refertur, et unumquodq; maxime & proprie tale esse dicitur, ut est in actū, illud simpliciter tale esse dicitur quod actū per se tale existit, & non alteri adiunctum, ut terra sicca, aqua humida, & ignis calidus. Potētia autē terra dicitur sicca, & per accidens humida, si portio terræ maiori aquę quantitati cōmisceatur: atq; hæc potentia multam habet latitudinē, prout contingit elementa, aut eorū uirtutes magis uel minus cōmisceri. Dicitur et alio modo potentia, quæ essentialis nominatur, & est merito materiæ, quæ sicuti in potentia est ad omnes formas, ita in illas per trāsmutationē essentialē uerti potest

potest, quo modo dicimus aquam esse in potentia ignē, aut aërem. Differt manifeste hæc potētia à superiori; alio enim modo dicimus in uino esse potentia aquā, & alio modo aquam esse in potētia uinū. Aqua enim dicitur esse potentia in uino propter mīstionē, & ideo potest separari. Aqua autē est in potentia uinum propter materiā, cuius merito per transmutationē essentialē uariantem nomen & definitionē in uini naturam potest cōuerti. Vbi autē res actum suum propriū sortita est, quoniā simul cum illo actu accidentia illū actum per se, insequentia à generante accipit, si fortē impediatur quo minus suum illū actum assequatur, ut si ignis intercludatur quo minus sursum sit, tum ignis ille in potētia accidentali sursum esse dicetur: non enim essentiali, quoniam ut sit sursum iam à generante per se recipit: sed accidentali, quoniam ex aliquo extrinseco impedimento ne sursum sit cohibetur. Huiusmodi actus essentialis consideratio cum sit earū rerū quæ ex

DE VINI NATURA

sui naturali aptitudine nisi impediatur actum propriū assequuntur, ut avis uolatum, homo ratiocinationē, non uideatur à medico ex suæ scientiæ habitu debere considerari, sed potius à Physiologo, qui rerū propria accidentia & opera considerat. Hic enim modus potētiæ qui est habitus respectu propriæ actionis aut passionis, non cōuenit medico, cum talis proprietas sit rei in se considerata, nō respectu hominis, ut ope medicine est sanabilis. Neq; uidere possum quo modo primus modus potētiæ à Galeno positus, alicuius sit in re medica usus in cognoscēdis effectibus, qui per alimenta, aut medicamēta in humanis corporibus producantur: & sicut talis modus potētiæ essentialis nihil ad medicū spectare uidetur, ita neq; accidentalis, scilicet quando id quod perfectiōnem in se habet, ab opere per aliquod extrinsecū impedimentū prohibetur: ut geometra, si ab actu studiorū geometriæ, aut ocio, aut aliquo negotio impediatur. Nisi fortè quispiā dixerit, imo talem

3. de temp.
ca. 1.

lem modū potentiaē ex re medici esse, multaꝫ in arte medēdi pertractari, quę ad hunc modū redigi possunt. Nā cum dicimus píper esse calidū potētia, quia si ab homine comedatur aptū est ipsum supra caloris humani qualitatē concalere: & similiter uinū: quę tamen hoc minime faciunt, nisi in minimas partes à calore dissoluātur, ab eodēꝫ in quodam actu constituentur. Hic inquā est ille modus primo à Galeno enumeratus, tales enim res calidę ex sui natura aptę sunt calefacere, sed sunt impeditę: nam partes igneę, quę sunt in pipere, siue in uino, & euphorbio, sunt ligatę per temperaturā, quam cum alijs partibus frigidis habēt in mixto, quāobrem ne calorem præ se ferant impediuntur. Soluta autem mistione, & partibus frigidis segregatis à calidis, tum sunt in actu, sicut ignis remoto impedimento fit sursum. Sed hoc dicere ualde est absurdū: neꝫ si quis piper, uel uinum, uel euphorbiū tali potentia accidentali calidum dicat, uel hyoscyamū frigidum,

DE VINI NATURA

aut naturaliter, aut more medicorū lo-
quetur. Primū quidem, quis tam rudis
& rationis expers existit, qui dicat, re-
rum naturalium functiones & opera sibi
per se competere, ut in nostra corpora
agunt, siue à nostris corporibus patien-
tur: & hanc esse rerum potissimā ac na-
turalissimā potentiā, scilicet secundum
quam suum à natura institutū finē pri-
mo sortiūtur, prout à nostro calore eo-
rum cōpago & mistio dissoluitur: uni-
uscuiusque autē rei temperaturā esse im-
pedimento, quo minus res suas opera-
tiones exerceanť. Quæ ut melius appa-
reant, reuocanda hic sunt quæ à Philo-
sopho octauo physicę auscultationis, &
secundo de anima dicuntur, ubi decla-
rat quo pacto ignis genitus, sit sursum
potentia accidentali, quoque modo sen-
sus sit potentia ad sentiendū. Ignis qui-
dem genitus in parte inferiori non dici-
tur potentia sursum, quo quicquā sibi
deficiat intrinsecū ad hoc, ut in propria
sphæra sistatur, & eā ob causam ulterio-
rem in se requirat transmutationem:
quantum

quantum enim sit suæ naturæ merito nihil sibi deest, & per se est sursum: sed causa alicuius extrinseci, uel aëris ambientis, uel cuiusuis alterius est impeditum. Similiter habēs habitū geometriæ ad hoc, ut in actum exeat quæ geometriæ sunt contemplandi, nulla quæ ad habitū spectat alteratione indiget, perfectus est enim: sed merito alicuius extrinseci fit impedimentum, ut si uel dormiat, uel in alijs negocijs sit occupatus, in quibus apparet rem quæ est in potentia accidē tali, ad suam actionē nulla in se indigere transmutatione. Quando autem piper, aut uinum potentia calida dicimus, interna indigent trāsmutatione, & quidē tali, quæ eorū temperaturam dissoluat. non igitur eo modo dici possunt potentia accidē tali calida. Adhuc quæ in suo actu essentiali sunt constituta, cum in suas operationes exeūt, non alterari aut pati, sed perfici dicuntur. Quis enim geometram studijs geometriæ operā dantem pati, aut alterari dixerit; nemo profecto, nisi pati et altera-

DE VINI NATURA

ri secundum aliam rationem dicantur. At quæso uide, quàm piper perficiatur, ubi propria dissoluta temperatura calorem in corpus humanũ inducit: tãtum profecto abest, ut in aliquã euadat perfectionẽ, ut hæc impedimenti remotio, illius misti sit perditio & interitus. Piperis enim soluta temperatura non amplius piperis nomen meretur. Deinde, amabò, qui in medicina est autor, qui piper in potentia per accidens appellet calidum, uel lactucam frigidã? An non Galenus ubi de potentia differit rerum quę medicò accommodantur, quomodo aliquid in potẽtia accidentali calidum, aut frigidũ dicatur, declarat: scilicet ut aliquid suę naturæ contrariũ operatur: ut quod iuuenis bene carnosus multæ frigidæ iniectiõne intus incalescat, & à tetano liberetur. Sic enim aqua per accidens calefacit, quo certe modo nunquam aliquis dicet aquam esse potentia calidam. Itaq; Galenus in tertio de simplicib; ait, se usum fuisse hoc significato potentia, ut distinguitur cõtra id quod est
per

Cap. 2.

per accidens tale: hic autem se nomine potentiaē uti, ut distinguitur contra actum.

*Quod promptissimum sit potentiaē in re medica
significatum.* Cap. V.

Sed illud promptius est, et magis usitatum in medicina, potentiaē significatum, ut illud dicatur potentia ad aliquid, quod est materia propinqua, ex quo illud facile possit generari. Hic autem modus in eo differt à primo modo à Galeno assignato, quoniā illud potentiaē genus respiciebat actū & perfectionem propriā eius rei, quæ est in potentia sine quapiā alicuius extrinseci agentis in ipsam transmutationē. Hic uero modus non exit in actum nisi transmutatione interueniente ab aliquo agente extrinseci, utpote ab innata nostri caloris ui. Hoc igitur modo subiectum habens materiā propinquā uel magis minus ue dispositā, ut aliquid ex eo generetur, dicitur esse in potētia ad id quod ex ipso generatur: ut cum dicimus, sanguinē esse potentia carne, uel uinum,

DE VINI NATURA

aut aquam carnis, aut carnē gallinę esse potentia sanguinē, quę potentia latitudinē habet, prout maior uel minor, ut fiat res illa ad quam est in potentia alteratio, interuenit. Differentiā autē suscipit hic potentię modus iuxta actus ad quem dirigitur diuersitatē. Nam ut ait Aristoteles in tertio modo calidi, quem in secundo de animalibus posuit, & Cap. 1. quem Galenus in tertio de temperaturis sequitur, Calidius dicitur quod facilius calorem recipit. Calorem autem facilius recipere duplici ratione contingit. Dicimus enim de castoreo, pipere, aut pirethro, quod cum nostris corporibus afferuntur, ea calefaciunt, & ideo potentia esse calida. De asphalto autē, resina, adipe, tæda, oleo, & pice, dicimus esse potētia calida, quoniā facile inflāmantur, & in naturā ignis uertuntur: qua ex re iudiciū, tum de ipsis, tum de consimilibus facimus, quod nostra corpora facile possunt calefacere. Iuxta autem hunc modū potentię, per quam aliquid in aliud per sui naturā siue substantiam

stantiam facile transmutatur, idem & de primis quatuor qualitatibus possumus eodē Galeno autore intelligere. Quod enim à nostris corporibus alterarum facile ea calefacit, dicitur potentia calidū: quodq; similiter à nostro corpore alteratū in frigidat, potentia est frigidum, quodq; exiccat siccum, & quod humectat, humidum. Quod autem hie potentia modus sit in re medica accommodatissimus, per quem medicis dicere de more est cibum, aut medicinā calidam uel frigidam esse, ex eo patere potest, quoniā Galenus in primo & tertio de simpliciū facultatibus hunc solū modum resumit, sibiq; cum eo in danda regula calidorum aut frigidorum satisfacit. Quæcunq; enim à medico aut sub ratione medicamenti, aut cibarij considerantur, in hoc conueniunt, quod non actu potētia calida, aut frigida, aut aliorum effectū inductiua appellantur. Quamobrē de illis miratur Galenus, qui quærunt, cur si piper & euphorbiū à medicis calida dicuntur, eorū caliditas

Cap. 1.

Cap. 2.

DE VINI NATURA

non sentitur. Medici enim hæc calida esse nisi potentia nominant: ea uero potentia indiget ut à calore nostri corporis (quoniã semper est in actu) transmutetur, & in proprium actum redigatur. Cum enim res à nostro calore in tali tenore fuerint constitutæ, tum suam detegunt operationem, tumq; apparet quæ sint uenena, quæ medicamenta, quæ cibaria, & quæ magis actiua, quæ magis passiuæ, quæ magis agant quàm patiantur, quæq; minus, quæq; facile, quæq; difficile concoquantur, et nostro corpori assimilentur.

Quædam interponitur digressio, cur mistorum calidissimorum non sit in actu caliditas, sicuti animalium. Cap. VI.

Sed licet Galenus de illis miretur qui squærant, si piper & euphorbium à medicis calidissima dicuntur, cur eorum non sentitur caliditas: nō tamen eorum quæstio ratione caret, cum hæc & alia eiusmodi intensioris in caliditate quàm corpora nostra sint gradus. Neq; enim ex Galeni sententia dicere possumus, ideo

LIBER SECVNDVS: 38

ideo piperis non sentiri calorem, quoniam in misti temperatura sit in potentia, cum Galenus rerum naturam nihil aliud esse dicat quàm uniuersam substantiã, & earum complexionē ex primis elementis aggregatã, & non aliam ob causam animæ naturã si separabilis sit, se ignorare uideatur profiteri, quàm quoniã hoc modo ad elementorũ naturam et temperamentũ redigere nõ possit, quod utiq; sibi fortẽ facile putaret si elemẽtorum uirtutes insequeretur, ut dixit in pluribus locis. Si igitur calor naturalis ex misione resultat, cur multarum rerũ ualde excellentior in temperatura calor nõ in actu existit, cum suæ temperaturæ ualde magis quàm animalis calor præualeat? Neq; enim animalibus ob sui perfectionē datum in actu fuisse dicendũ, cum & in multis inanimatis in actu reperiatur, ut in uuis ebullientibus, et alijs multis rebus putrescentibus, ut stercorebus, & frumentis ante debitã exiccationē reconditis & coaceruatis. Quod si quis dicat sermonē esse

3. de temp.

cap. 4. &

1. de uita

men. ca. 2.

DE VINI NATURA

de cōnato & naturali, nō extrinseco & putri, in primam quæstionē relabitur: multa enim nostrorum alimentorū & medicamentorū per calorē illum in sua natura consistunt per quem digesta & mista fuere, & sæpe contingit ut idē calor qui prius erat putridus, alteri ex eo genitæ rei sit intīmus & naturalis, ut in animalib. ex putri materia genitis appareret: accedit quod neq; cuiusq; rei si uel animata sit, calor in actu cōsistit, ut euidenter cōstat in plantis, quæ tum ad sui insitionē aut generationē, tum ad germinationē aut fructuū maturationem externū solis calorem desiderant, neq; germinant neq; florent neque fructus decoquunt si anni tempestas non arrideat, & solis moderata non respondeat caliditas: adeo enim intīmus earum calor à solari dependet, ut Theoph. & Galenus asserant, ad earum fructuū sapes magis solarem quàm innatū conferre. quapropter ex earū caloris debilitate facile dixeris, ita se ad plantas externum habere, sicut noster innatus respectu

ctu medicamentorū aut alimentorum. Non igitur calor in nobis ideo in actu esse dicendus est, quia sit innatus aut uegetalis. An fortē nihil prohibet intensiorem calorē in gradu potētia in misto cōtineri, quā sit aliquis calor innatus actu. Atque ita in animalibus perfectis concinnatum & insitum à natura calorem propriū fuisse in actu, sicut in alijs multis per missionē in gradu, intensior in potētia: cui accedit quod animalis calor nō opus est missionis, sed missionis temperamēto superadditus: neque est igneus ut per gradū cōferri cum mistis possit quæ huiusmodi calore sunt prædita, sed cœlestis, & calori stellarū proportionē respōdens, sensitiuēq; potestati adiunctus, itaq; ex sui natura in animalibus donec uiuunt semper in actu uigere, et sensitiuę facultatis ui, aliorum calorū differentias percipere, atq; ita se habere ut in actum deducat aliorū mistorum inanimatorū calorem à quo digesta fuere & per quem in propria natura cōsistunt, sicut lumen solis ad om-

DE VINI NATURA
nes calores, à quo in actū & perfectio-
nem quisq; iuxta sui temperaturā dedu-
citur. Sed hæc ampliorē altioremq; in-
dagationem desiderarent.

*In una & eadem re multiplicem esse potentiam, & ali-
quando contrarias, aut ordine quodam se habena-
tes, iuxta quas in actum à nostro calore dedu-
ci contingit.* Cap. VII.

QVoniā uero fieri potest, & sæpi-
sime accidit, ut in una et eadem re
plures facultates fundentur, quæ à di-
uerfis temperaturis ad esse illius rei fa-
cientes proueniant: non solū enim per
primarum qualitātū uirtutē, sed etiam
secundarū uel ex tota substantia agere
aliquādo dicuntur, ideo una & eadē res
aliquando potest calefacere & cōstrin-
gere, demūq; substantiæ aliti assimilari:
nec solum huiusmodi uirtutes habere,
sed etiā contrarias, sicuti uirtutē constri-
ctiuam & solutiua, rarificatiuā & in-
spissatiuā, quæ calefaciet & quæ infrigi-
det, & quæ humectet & quæ exiccet,
p. 4. prout à Galeno in lib. de simp. late de-
claratur, quod in multis cibis & medi-
cinis

cinis apparet. Aliqua enim dulcedinē habent cum stypticitate, ut quædā pitorum genera, myrtæq; & quædam uina. Lac quoq; diuersas tum soluendi tum constringendi obtinet uirtutes: eodēq; modo rheubarbarum & aloës, ad quarum uirtutum actiones uel passionēs sunt in potentia uel simul uel naturali quodā ordine, siue ut à calore diuerso modo alterari uel dissolui contigerit. Cum igitur sub una uirtute actū aliæ potentia cōtineantur, accidit ut prima missione dissoluta à qua illius primæ uirtutis operatio proueniebat, altera ordine quodā naturali priorem temperaturam insequens sese exerat, ita ut ab ultimo et perfectō actū res ad sua unde cōstituta est primordia per resolutionem regrediens alia & alia opera edat, ac iuxta aliam & aliā temperaturā in quam à calore siue solis, siue animalis, siue artificiali dissoluitur, alios & alios manifestet effectus. Vt igitur ordine quodā diuersos producit effectus, ita in ordine ad nostrū corpus coherentes potētias

DE VINI NATURA

retinet; quod in uino hausto est confidere, per subiectum enim quod in ipso prædominatur, aquam inquam ac terram, primo frigiditatē & humiditatem nobis affert. Superata uero frigiditate mox calefacit, deinde quadā euaporatione caput petere sentimus, succedente autem tempore nutrire & instaurare percipitur. Demū quosdā uel letitiæ uel confidentiæ affectus in nobis parere, prout aliter uel aliter dispositos esse cōtingit. Consimiliq; modo ab uno pharmaco diuersos effectus ob diuersā temperaturam quotidie experimur. Rheubarbarum enim & solutiua & constrictiuam uirtutē simul habere apparet, & lac, & brassica, & aloës, multaq; aliarum cibaria tum medicine, per quarum uirtutum actiones diuersimode potentiam ad corpora nostra habere dicuntur.

Omnem cibum conformitatem nature cum re nutrita habere.   Cap. VIII.

His igitur ita se habentibus, uidendum quā conforme homini uinum sit alimentū; ex quo simul apparebit an corpora

corpora nostra humidiora uel sicciora reddere possit. Vt autē retro diximus, ita nunc confirmamus, omnē cibū conuenientiam naturæ cum re nutrita habere, ita ut à calore humano & facile regi & concoqui possit. Non omne enim patī ab omni, neq; quodcūq; in quodcūq; agere est aptū. Ideo in omnium tum metallorū tum plantarum & animalū genere sunt quædā materiæ proximæ & propriæ ex quibus generētur: non enim ex eadē uiui argenti temperatura ex qua argentū, ex eadē aurum generari est aptum, licet omnīū metallorum sit una cōmunis & propria materia, quæ ita debetur metallis ut non plantis: & singula plantarū genera & animalīū propria semina obtinent, unde cōuenienti ordine natura per generationē eorum substantiā attingat. Dicitur autem menstruum materia propria ex qua homo generetur, quoniā à principio gignituo transmutatum propter substantiæ propriæ inclinationē facile in hominis formam euadat. Tales enim

DE VINI NATURA

materiae propriae quiddam habent per quod cum re generanda conueniant, quiddam autem dissimile & contrarium. Agens ergo illam materiam sibi omnino assimilare intendens, quod contrarium est remouet, ita ut reliquum, quoniam symbolum est, in sui naturam facile uertat: quae enim ita se habent, facile habent a proprio agente transmutationem. Et sicut est in generatione, ita in nutritione contingit: nutritio enim quaedam est generatio. Quamobrem sicuti non ex quolibet homo generatur, ita neque ex quolibet nutritur. Non enim solummodo ea sibi pro alimento non existunt quae fera, syluestria, et abominabilia, ut carnes crudae, foenum, arborum frondes, & quae sui natura uenenosa existunt, uerum eorum etiam multis quae esibilia sunt & gustui iucunda & dulcia, tadio facile afficitur, & si diutius uescatur fastidit ac respuit. Triticum autem panis uinique mediocris & austeri nunquam, modo condimentum famis accedat, nos satietas aut tadium capit, ut potius sola haec sine omnibus

LIBER SECVNDVS. 41

omnibus alijs obsonijs ac condimentis
quàm cætera omnia sine ijs nobis adesse
uelimus: cuius causam Arist. in proble-
matibus assignat: quæ enim secundum naturam pro cibo deputata homi-
ni, semper appetimus. Itaq; sit ratione
naturæ, ut usum quoq; eorū assiduum
minus quàm suauium fastidire possi-
mus. Gale. igitur in libro de temperatu-
ris, in assignanda differētia inter cibum
& medicinā, & reddenda causa cur ali-
qua facilius à calore nostro uertuntur,
hoc pro fundamento statuendū censet,
scilicet quod unumquodq; corporum,
quandam habet temperaturā sibi pro-
priam quæ alicui conuenit, & ab alia di-
uersa est: itaq; si rem sibi cōuenientem
alteret, facile in sui naturam uertit, &
propriam substantiam auget.

Part. 21.
probl. 13.

3. cap. 4.

*Vinum homini proprium esse alimentū, summamq;
cum sanguine nostro affinitatē habere. Cap. IX.*

Conuenientiam uero eorū quæ no-
stram substantiā facile alunt et au-
gent, etsi ex certa partiū aut proportio-
num aut temperaturarum notitia scire

DE VINI NATURA

4. coll. non possimus, ut ait Auerroës (Quis enim certam panis aut uini proportionem, elementorū & alterationis et temperaturarū cognitionem habeat, ut ex quot, quibusq; & qualibus hæc constituentur, mensuram possit afferre, per eamq; cur homini cōuenientia sint alimenta, rationem assignare?) ex alijs tamen profecto signis experimētisq; hæc asseuerare possumus: uino em̄ ut proprio alimento uti nullū ferē ab homine animal uidemus, nisi alicui animalī id accidat uel ob cōuenientiā, quam cum homine habet, ut simiæ, aut consuetudinem, ut picæ. Sed tamen neq; his ita proprium est alimentū sicuti homini, sed quoddā condimentū, ut nobis mel aut oleum. Quin & peculiare homini hoc esse alimentū uel ex hoc coniectari licet, quod ubi uinū nascitur, mitiores magisq; temperatę sunt regiones, et similiter qui eo homines uescuntur: ubi uero nō innascitur, asperæ, syluestres, & aut nimio gelu aut ardore inhospitales: quicq; uino homines carent, effertiores

tiores et immites, quasi ab humanis moribus uictuq; degeneres: qui tamen si forte uinū aliquādo delibarint, auidius illud quā assueti regustant. Quamobrem Plinius in hanc sententiā de uīno *Lib. 23. cap. 1.* inquit: Vīno aluntur uires, sanguis colosq; hominis. Hoc quoq; distat orbis medius & mitior plaga à circumiectis, quantum illis feritas facit roboris, tantum nobis hic succus. Maxime uero omnium eius cum homine conuenientiam declarat multiplex in nobis uis & facultas, cum non minores ab ipso affectus morūq; diuersitas quā à sanguine quod ultimū nobis est alimentum, proueniant, ut non ab re Aristot. eum *30. sect. proble.* sanguini assimilarit. Sicuti enim sanguis alius tenuis frigidus, alius tenuis calidus, alius calidus crassus, ita & uinū: & sicuti roboris efficacior sanguis est *2. de part. animal.* qui calidior & crassior, ita huius generis uinum, quod quidē uiris fortibus & audentioribus conueniens est alimentum. Qui uero tenuis & frigidus sanguis uim sentiendi intelligendiq; obti-

6. de cau.
plant. ca.
24.

DE VINI NATURA

net pleniorē, cui uini id genus aptari potest quod à Theophrasto morale est appellatum, quod ait celeriter purgari cōsistereq̃, quoniā tenuius sit: morale enim ideo appellatū crediderim, quoniam his maxime cōgruat qui synceros clarosq̃ sensus, & mentem ad morum modestiā studiorumq̃ usum seruare cupiunt. Sicuti uero in sanguine optime constant quæ calidū, tenuem & syncerum habēt, quippe quæ unā & uiribus corporis & animæ ingenio plurimū ualeant, ita hominū temperaturæ id uini genus maxime competere existimaue- rim, quod cum caliditate humiditatem sincerā obtinet, quippe quod corpus roborare et animum reficere mirum in modum ualeat.

Vinum atræ bilis naturæ ualde conuenire, ob id summam per ipsum affectuum & morum in nobis uarietatem fieri. Cap. X.

Non minus atræ bili in eo uinū potest assimilari, quod sicuti illa natura & per habitū quendam sui participatione hominū mores & ingenia euari-
riat

riat, ita uinum uarios affectus iuxta diuersas hominum dispositiones inducit. Per atram autem bilem non intelligit Aristot. fecem illam crassam & atram humorū, quæ quotidiano uictu redundans, facit ut aliqui morbis melancholicis laborent: sed talis humoris frigiditatem, quæ cum calido ad hominis constitutionē à primordijs eius ueniens, multifariam hominum naturam & mores prout multipliciter immistā esse cōtingit, potest euariare: hæ enim duæ naturæ, calidum inquam & frigidū, in temperaturis maxime præualēt, morumq; instituendorum summā uim obtinent: nec solum hoc, sed omnes appetitiones desideriaq; & timores & fugas per calidum & frigidū fieri idem in libro de animalium motione est autor. Atrę autem bili uinū assimilari, ex ipso flatu qui in utrisq; apparet iudicari potest: qui enim sunt tali habitu præditi, flatibus ut plurimum abundant, eisq; ægritudinibus quas flatus ciere solet, ualde molestantur, uenasq; turgidas nō copія sanguis

DE VINI NATURA

nis sed flatus habent. Vinum uero ipsum, magis uero nigrum quam album, & grossum quam subtile, flatus ciet. quod ex eius spuma apparet: qua ex re etiam fit ut cupiditatē Veneris incitare soleat, unde & Baccho Venerem iunctam dicunt. Ex alio autem & sanguini melācholico uinum ualde assimilatur, quod cum sui subiecti natura, aquæ scilicet & terræ frigidū sit, & ex calore extraneo habeat caliditatem. Sicuti atram bilem ob tenuitatē aut crassitiem diuerso modo à nostro calore incalescere aut refrigerari contingit, simili modo & uinum: quo fit, ut sicuti in illa per naturā, ita in hoc affectu quodam cōsimiles inducantur effectus: sicuti enim illic subita atræ bilis ex calido ad frigidum facta immutatione fit ut aliqui sibi mortē ipsi consciscant, ita & multis uinositati de ditis accidet, ut cum aut uini superfluo calore, aut eiusdem redundante humido innatus calor supra modum refrigeraretur, ipsi à seipsis adeò immutarentur, & seipsos adeò odio haberēt, ut uitam cum

tam cum morte cōmutarint: quod ex uini haustu non aliam ob causam contingit, quàm quoniā liquor hic præ cæteris tantā habet hominis naturæ conuenientiā, ut cum facile in eum noster penetret calor, summā, uel quantitate uel qualitate euariatum, mutationē in nobis informet: ex his enim naturis cōstat, calido scilicet aduentitio, & frigido quod merito subiecti habet, ut sicuti atrabilis à principio, prout à calore impressam esse cōtigerit, toram naturam, ita hoc mores & affectus possit euariare. quod nulli alio à uino quo homo uescatur humore accidit, neq; enim lacti aut aque aut oleo aut melli, iaciet quantumlibet Homerus oenopiā radicem, & barbaræ gētes uini egestate suam ceruissiam celebrent. Iure igitur Galenus de poculentis loquens, Vinum, inquit, solum de potibus nutrit, quoniā plus habet ad nostra corpora familiaritatis, quàm alij omnes humores, iustaq; de causa hoc priuilegiū præ cæteris humoribus sortitum est, ut quidā sanguis uo-

DE VINI NATURA

Lib. 14. carum mereatur. Vt enim Plinius refert,
cap. 5. Androcides sapiētia clarus ad Alexandrum magnū scripsit, intemperantiam eius cohibens, Vinum potaturus rex, memento te sanguinem terræ bibere.

Ostenditur prædictis Galenum, remq; ipsam consentire. Cap. XI.

CVM igitur tantam cum humano sanguine uinum habeat affinitatem, nihil mirū si Galenus de eo dixit, quod præ cæteris cibarijs minima à nostro calore resolutione indiget, eiusq; penetratio & nutrimentū in nobis fit uelocissime, sicq; in animi defectibus propinatus, spiritus animāq; facillime recreat: cum etiam Auic. in cap. de melancholia dicat, quod sicut complexio frigiditatis & siccitatis contraria est spiritui debilitans ipsum, ita caliditatis & humiditatis, ut est complexio uini, est conueniens et corroborans, eadēq; ratione gaudium & lætitiā parit. Nam eodē Galeno teste, ubi ostendit quod animi mores corporis temperaturā sequatur, uinum quo utimur quotidie omnē animi

mi tristitiam et mœrorē manifeste discutit. Zeno, ut aiunt, dicere solebat, Quē admodū lupini amari in aqua macerati dulces redduntur, ita se uino utentem exhilarescere. quod & Teognis dicto confirmat, qui dicere solebat, Larga uini potio mala, moderata nō solum non mala, uerum etiā commoda, siquidē euidens cōcoctioni, excretioni, & sanguinis generationi præsidiū affert. Præterea animum nostrum mansuetiorem iuxta ac audaciore reddere potest, corporis uidelicet temperaturæ interuentu, quā rursus humorū accessione perficit. Quod autē hilariores & audentiores nos uinum reddat ea causa uidetur, quod ea suppeditat quibus non solū calor quo uita constat, & anima sua munia exercet, recreatur, sed etiā pabulum unde cōseruari et excitari possit acquirit. nec minus per ipsum cōtraria excrementa expurgantur: unde in sua synceritate uigens securitatē & gaudiū adducit, sicuti modicus & refrigeratus timorem & tristitiā affert: ea enim de causa

DE VINI NATURA

senes timidiore, anxijꝑ et triftiores. Si uero uini ufus fit immoderatus, ex cau-
fis fuperius affignatis, aliquādo mœro-
rem & timorē, aliquando temeritatē et
infaniam, aliquādo morbos frigidos, &
caloris innati extinctionē adducit. Nos
autem de uino moderato & temperate
fumpto fermonem habemus, ut paulò
ante ex Galeni & Theognis fentētia di-
ctum fuit. Sicuti enim de faporibus gu-
ftus fanus, de colorib. oculus mundus,
de moribus autē uir fapiens & probus,
ita de uino uir moderatus et fobrius de-
bet iudicare. Cum igitur homo cæteris
uiuentib. fui præftet tēperatura, quam
præ cæteris calidam & humidā habere
dicitur, quod fanguinis copia fui pro-
portione attestatur, qui calidus & hu-
midus exiftens, fibi ultimū est alimen-
tum: uinum nimirū calidam & humi-
dam temperaturā habere dicendū est,
fiquidē fui natura in fanguinis fubftan-
tiam facillime trāfit: quo certe modo ali-
quid proprie effe in potētia ad aliud di-
citur, fcilicet cum fubiectum habet ex
quo

illud facile potest generari. Quapropter Galenus in fine tertij de causis pulsum, appositionē quam nobis uinum facit celerē esse ait, quoniam calidū sit et humidū. Quicunq; enim celerē, inquit, requirunt appositionē, his humidum medetur: quādo uero calor etiam dux est humiditatis, multo iam magis. Ex quibus patet, non per accidens, sed per se & sui substantiam nos humectare. curq; eum Galenus ex Platonis sententia, in de uirtutibus animalib. libro pueris subtrahat, porrigat autē senibus: senes enim natura frigidi & sicci eo recreari maxime debent, cuius defectu prope mortē accedunt, scilicet calido et humido, quod uinum optime suppeditat: contrā pueri utpote principio generationis proximi, quoniā plurimum calidum & humidū innatū habent, & propter augmentationē ualde turbatum & feruescentem, uino retrahendi, ne nimīū efferuescant, & sui ebullitione simulq; uini flatu turgescens comitiali morbo enecet, in quem ob super-

DE VINI NATURA
abundantem humiditatē facillime col-
labuntur.

*Proponitur sub quaratione nunc de uino disputetur,
& inductione declarat multiplicem eius esse in nostris
corporibus potentiā tum exiccandi & humectandi,
tum calefaciendi & refrigerandi. Cap. XII.*

NVnc ad eam uini naturā acceden-
dum, per quam medendi nostris
corporibus aptitudinē habere dicitur.
Hoc autem est uinū considerare ut op-
positam nutrimenti habet rationē, atq;
cum à medicis in medēdo infirmis pro-
pinatur uel applicatur, an humectandi
uel potius exiccandi obtineat faculta-
tem. Neque enim de eius natura ut ad
omnia remedia pertinet nobis est inten-
tio, nō enim unus liber satis esset, quod
Lib. 23. Asclepiadē fecisse ait Plinius, qui qui-
dem de dando uinū unum condidit uo-
lumen, ab eo cognominatū, qui uero
postea de uolumine illo differuerūt, in-
numeri. Atq; ut neq; fictis longēue re-
petitis rationibus aut ambagibus rem
protrahamus, uinum nō solum hume-
ctare & exicare, sed etiam refrigerare
& ca-

& calefacere euidentem eius opera faciunt fidem. Si enim uinum meracum largè hauriatur, non modo sitim tollit sed auget, & peruigilium inducit, ut de seruo notarij meminit Galenus, quæ ^{2. de locis affectis.} non possunt nisi ex uini caliditate & siccitate prouenire. Ulcera etiã exiccat, & tumores in membris discutit, ut usu ipso comprobatur: quamobrè potentia siccum esse non ambigendū. Appetitum etiam quem caninum appellant, sui caliditate & siccitate dissoluit, utpote contrarijs pituitæ frigide et humidæ, à qua talis proueniebat edacitas: ideo Galenus multos hoc genere famis laborantes se curasse ait, uinum ipsis abundanter exhibens ex eorum genere quæ sufficienter calefaciunt, neq; enim acerbæ uina talem famem sanant, siquidem neq; calefaciunt, sed quæ colorẽ subrubrum habēt: ex quo patet nō eundem effectum omnia uina facere, neq; eundem affectū ab omni uini genere sanari. Quod uero et humectandi & refrigerandi nō minus habeat facultatem, ex

DE VINI NATURA

multis patet ægritudinibus, in quibus ad hunc usum accommodatum propinamus. Nam & uigilantibus & tristibus & sollicitis & febrientibus quoddam uini genus idem se concedere nos docet, in octauo de morbis curandis, ubi dicit: Vinum uero cognoscis utique alicubi & audientem me omnibus huiusmodi naturis, quod aquosum & uisu & uirtute melius enim aqua hoc uinum per omnia digestionibus auxilians, & sudores promouens. Manifestum autem est quod Hippocrates non solum in ephemeris febribus, sed in acutis dans est uinum, ex his quæ de ratione uictus in acutis scribit. Nec minus in his quæ in arte parua ad Glauconem scribit, hanc sententiam confirmat dicens: Qui uero ex uigilijs uel aliquo animæ affectu febricitant, postquam balneaueris, cibo humido ac boni succi reficere expedit. Vinum uero his qui uigiliam passi sunt intrepide offerre, nisi capitis dolore premantur, aut pulsus uenarum in temporibus sentiant. Liqueat etiam quod in alijs eadem cauenda sunt, sed &

sed & ijs qui ira aut mœrore aliquo aut cogitatione febricitât, uinũ est exhibẽdum: et qui furore perciti fuerint, quando omnino ab effectũ quieuerint. Demum omnes medici uinum ethícis consumptis & melâcholicis competere affirmant suæ merito humiditatis, ut facile patere possit quod sicuti merito siccitatis humidis ægritudinibus conuenit, ita siccis merito humiditatis: intimam enim adeò habet humiditatẽ ut non solum digerendo per eam alteret, sed etiã digestum, quoniã nutritioni conuenit, diu multumq; retineat: eo autẽ modo imprimis prout qualitati actiuæ cõiunctam esse contigerit. Illud autem alicui distemperiei optime medetur, quod ei & merito cibi & medicinæ aduersatur, in illis præsertim ægritudinibus, quæ aut innatam humiditatem præter naturam cõsumunt, aut eius defectu proueniunt: medici enim munus est non tantum præternaturales ægritudines remouere, sed etiam innatam corporis nostri substantiam fouere & recreare. Quæ

DE VINI NATURA

¶ Ideo recensui superuacua omittēs, non quo hæc medicis ignota esse putem, sed cum hæc ab omnibus medicæ artis autoribus uerissima concederentur, ut aliquando appareat fieri nō posse ut quiscumque omnes uini in nobis effectus ad solam caliditatē & siccitatem, aut solam caliditatē et humiditatē redigere possit. Medicus enim cum sit artifex sensatus, rerum effectus debet cōsiderare, quos ut in pluribus in nostrū corpus sensibilibiter inducūt. Nam qui medice loquendo uinū tantūmodo calefacere & exicare, aut tantūmodo humectare & calefacere contendere uoluerit, in multos errores & ineptias incidat necesse est: quod ex eo maxime patebit, si quem ea legere nō tædebit quæ ab his dicuntur, qui omnino calidum & siccum pertinaciter defendunt.

Medicum ex diuersis uinorum effectibus ea specie distinguere. Cap. XIII.

CUm igitur medicus rerū effectus consideret & proprietates nisi in ordine ad sanitatem quam aut seruare aut

aut inducere intendit, cum uiderit ab eadem natura diuersos effectus nec in unum reducibiles prouenire, talem naturam specie iuxta effectuum diuersitatem diuidet: licet philosophus naturalis specie eandē esse asseueraret. Quapropter optimus Galenus tot diuersa uinorum opera inspiciens, uina specie inter se dissidere asseuerauit, in eo libro qui de cacochymia inscribitur, ubi inquit: Est autem maxime quidē in uinis differentia secundū speciem cōsiderantibus, ut dictum est, modica uero in alijs. neque enim inuenies unquā lentem uel caulem humectantem, sed minus quidem alium alio siccantē, humectantē autem nullum. Adhuc autem nequaquā inuenies aliquam ceparum uel porrorū uel alliorū magis infrigidare, sed magis uel minus calefacere: nec etiam lactucā calefacere, neque atriplicē uel blitū uel portulacam, nec etiā quod magis & minus magnā habeat in ipsis differentiā. Inter uina autem quod dixi antiquissimū à latinis uocari Cæcubū, in tantū ab albo

DE VINI NATURA

12. simul & austero & iuueni & crasso differunt, ut hoc quidē sufficienter ualde calefaciat, illud uero sensibilibiter infrigidet. Idem in tertio de ratione uictus in morbis acutis Hippoc. Galenusq; obseruarunt, ubi uinorum differētiās medica ratione declarant: necnon in libro de curandis morbis, docens curare syn-
copim uini medela, diuersa uinorū genera enumerat, quibus apte iuxta syn-
copis causam uti possit: alijs enim utemur in ea quæ à crudis & crassis humoribus prouenit, alijs uero in ea quæ à cholericis & subtilibus. Vinorum igitur uirtutes medicus iudicare & administrare iuxta discrasiam humanorū corporum in qualitatibus debet.

Omne uini genus respectu diuersorum hominum naturam tum cibi tum medicine rationē habere posse, uinumq; magis quàm aquam sitim extinguere. Cap. XIII.

QUod ut latius pateat, his quæ dicta sunt annectendū, omne illud pro medicamēto accipiendū uel quod naturalem temperaturā sensibilibiter alterat,

terat, uel quod extraneā & alienam remouet. Fieri autem accidit ut quod uni naturæ conuenit & eius respectu est cibus, alteri discōueniat, eidemq; sit medicina: quo certe modo facile fit, ut omne uinum ad alium & alium, uel eiusdem uel alterius regionis hominē comparatum, & cibus & medicina existat. Videmus enim singulos homines quædam uinorū genera magis amare quā alia, eisdemq; ad quotidianū uitæ usum frui, quæ si fortē mutauerint, aut capitis dolore premuntur, aut in peruigiliū incidunt, aut stomachantur, ut non ab re à Plinio dicatur: Diui Augusti iudiciorum ac palati peritissimum ē libertis *Lib. 14. ca. 6.* censurā uini in epulas eius facientem, dixisse hospiti de indigena uino, nouū quidem sibi gustum esse eum, atq; non ex nobilibus, sed Cæsarē nō aliud potaturū. Ex hoc igitur facile fit, ut quæ respectu quorundā calefacere et suum inducere dicuntur, alios refrigerare et nutrire commodè possint, ut Aristot. in *17. sect. proble. uiris fortibus accidere ait. Hi prob. 4.*

DE VINI NATURA

enim magna ex parte uini potētis sunt appetētes, & sui natura uinosi, quodq; alios uinum inflāmaret, eos refrigerat. Hoc igitur modo uinum medicinā esse concederetur, & alios humectare, alios exiccare, alios refrigerare, aliosq; calefacere, iuxta tum uinorum tum bibentium temperaturā. Si tamē quis eo congrue utatur, magis humectare & sitim tollere quā aqua apparet: cum enim uera sitis ex defectu humiditatis in mēbris proueniat, ut membra à uenis, hæ ab hepate, hepar à stomacho, stomachus ab ore refrigerari desideret, eo potissime sitim leuari contingit, unde humor mēbris membrorūq; organis conueniens generetur. Hinc illud Hippocratis, Qui noctu bibere appetunt, his admodū sitientibus si superdormierint bonū: quod non aliā ob causam, quā quoniam cibaria ingesta per somnum concoquuntur, ex quorū concoctione tensus sanguis sitim leuat. Vt enim dicitur in libro de simpl. sitis duplex, alia ex propriæ humiditatis defectu, alia ex caliditatis

1. lib. apho.

27.

1. ca. 6.

caliditatis excessu, quam in multa effer-
 uescentium humorū copia nos aliquan-
 do cruciare contingit, & hanc quidem
 acetū aqua cōmixtum refrigerat, uiniq;
 actualis humiditas & frigiditas uidetur
 lenire. Naturalē autem quæ ex proprij
 alimentī defectu prouenit, unde calor
 innatus in minori humido cōsistens ma-
 gis acuitur, magisq; excalescit, uinum
 accommodate propinatū præsenteē le-
 uat refrigeratq;. Quāobrem & Hippo-
 crates & Aristotel. dicunt magis quā
 aquam refrigerare. Hippoc. in primo
 regi. acut. Si egritudo, inquit, siccior fue-
 rit quā oportet, necesse est ut bibat ui-
 num aut hydromel. quo ex loco dicit
 Gale. pluris esse humectationis quā
 aquā. Et in tertio eiusdē operis libro de
 aqua loquens, neq; sitim sedare ait, sed
 amarescere. Aristot. autē proble. paulò
 antè citato ait: Vinū etsi natura calidū,
 & sitim tamen amplius quā aqua ex-
 tingueret potest. Sed quid ego Hippoc.
 Arist. & Galenū in testimoniū accerso,
 cum usu quotidiano hoc experiamur?

DE VINI NATURA

*Assignantur & alij modi, quibus contingit uinum uini
medicamenti habere. Cap. XV.*

SVnt & alij modi quibus uino pro
medicina uti cōtingit: nam uinum
merum syncerūq; habet, teste Dioscori
de, sui caliditate contra multa uenena,
præcipue frigida, singulare auxiliū, si li
beralius poterit, ut contra assumptā ci
cutam, coriandrū, pharicū, ixiā, me
conium, argēri spumā, taxum, aconita,
fungos ue: contra serpentū morsus &
omniū ictus quæ refrigerando necant.
Hic igitur alius modus est secundum
quem cōtingit uino ob sui caliditatē ut
medicamento uti. Nec solū contra ue
nena est medicamentū, sed in uinorum
generibus est inuenire quorū alia sto
macho, alia uesicæ, alia renibus, alia ca
piti, alia hepati mederi possunt. Præci
pue autem eo uini genere ad medica
menta utimur, quod ob suarum quali
tatum excellentiā remotum est à uictu
humano, ut inueteratū Falernum, quo
in uictu quotidiano nemo sanus uti pos
set. Tali igitur & consimilis generis ui
no aut

no aut pro condimento, aut pro medicamento utimur. Sunt et alia multa uinorum genera non syncera, quæ ars atq; hominū in aduersis industria & solertia ad lōgas ægritudines prauosq; corporum affectus reperit, ut quod bixon, et picatū, gipsatū, omphacites, melitites, palmeum, absinthites, et cōsimilia, quæ apud suos autores est legere. Sed hæc uinorum genera nobis præsidio sunt non tam aliqua sui qualitate, quàm rerum quæ unā cum illis per ebullitionē commistæ propriā impressere uirtutē. Neq; ad usum medicinæ silentio prætereundum, quod Plinius theriacale uinū appellat, non quidē à uinosa qualitate, sed potius ab aliqua superaddita hoc priuilegio donatū, ut contra serpentū ictus miro auxilio polleat. Cōsimili quidem ratione & multis alijs uinorum generibus certas inexistere proprietates credendū. Si igitur uini experimētum ex eius remedijs quisquam obseruauerit, omnium qualitatū erga nos facultatem proculdubio ei concedet: quædā enim

DE VINI NATURA

uina acerbata frigefacere & exiccare in secundo de uictus ratione Hippoc. dixit, quædam manifeste calefaciunt et humectant, quædam exiccant & calefaciunt, quædam autem et refrigerare & humectare sentiuntur, ita ut intra medicinæ limites stantibus, superuacuum sit discipulare, ne dicam obstinate uelle tueri, omne uini genus calefacere & exiccare.

Examinatur quedam ratio, per quam aliqui uinum omnino potentia siccum argumentantur, quoniam ulcera siccet. Cap. XVI.

Reliquum est ut examinemus, quantum illud ualeat experimentum quod ex Galeno accipientes tutissimum & certissimum ad probandam uini siccitatem argumentum putat: ut enim ille per acetii exteriorē applicationē uel infusionem uel fotum in quocunque corpore temperato uel distemperato refrigerationē inducere declarat, sic nos in uino ostendere possumus. Apparet autem ulcera uino perfusa aut fota exiccari, eodemque tumores discuti. Nec minus idem in uulneribus operatur; unde in tertio artis curatiuæ

curatiua ait uinum optimā medicinam
 esse omniū uulnerum, in eo quod uul-
 nera sunt. Cum uero uulneribus atq;
 ulceribus humida non conueniāt, om-
 ne enim uulnus, ut idem Gale. ex Hip *4. artis*
 pocratis sententia promulgat, exiccari *cur. ca. 5.*
 debet, si uinum humidum sit facultate,
 uulneribus minime conueniret. fateri
 igitur oportet, sui natura uim nisi exic-
 candi corpora nostra habere. At primū
 quidem istud eos mihi negaturos non
 credo, quod licet uinū potentia exiccet,
 nihil tamen prohibere ut simul actū sit
 humidū. Deinde ne quidem hoc recu-
 saturos scio, quod abluere, lauare, sunt
 effectus humidi, ideo enim in sinibus
 & saniosis uulneribus congruit, quo-
 niam lauando simul exiccationem re-
 linquit. Cum igitur hic sint duo effe-
 ctus, siccitatis scilicet impressio quæ re-
 linquitur in ulcere, & ablutio, nō ex eo
 quod abluendo siccitas quēdā imprimi-
 tur, inferri simpliciter debet esse poten-
 tia siccū, uel potius siccū quā humidū,
 cum nō minus lauet quā exiccet, nec

DE VINI NATURA

minus id abstergendo præstare possit aut lauando, sicuti serum & urina, quàm exiccando. Deinde non omne uini genus aptum est ulcera siccare, non enim dulce tenue uel aquosum sine stypticitate, aut acerbitate hoc efficit, sed nigrum austerum acerbum uel & crassum: quapropter ex hoc inferri non debet, omne uinum potentia exicare. Fieri etiam accidit ut partes astringentes propter ulceris sorditiem & carnis texturam, prius faciliusque uillis cohæreant, unde transitus & penetratio tenuioribus partibus prohibeatur, ita ut prius exiccationis quàm humectationis opera appareat: tenues autem & humidiores dilabuntur, nec impressionem faciant, eoque magis quod facilius sit humida desiccare, quàm siccata humectare, quãobrem inferri non debet, ab hoc uini genere in hoc ulcere prouenit siccatio, ergo potentia simpliciter siccum: sed solum, ergo in ipso aliqua potentia est ut exiccet: alioqui committitur fallacia à secundum quid ad simpliciter. Adde quod contingit in

git in uino, sicuti ex Gale. sententia re- *In. 3. et. 4.*
tro diximus, in alijs etiam rebus reperi *de simpl.*
ri, scilicet ut in una simplici medicina
plures uirtutes uel contrarias inuenia-
mus. Cum igitur uino plures insint fa-
cultates, astringens uis primo sese dete-
git & opus suum peragit, quam gustu
in omnibus ferè uinorū generibus per-
cipimus, ut Galenus declarat dicēs: Vi *3. de ratios*
num dulce secundum gustandi qualita *ne uict. in*
tem nominatur, qua & austerū & acre, *acu.*
ut aquosum prætermittamus, quod nō
omnino ab astringente degenerat, tam
etsi languidā exolutamq; habeat astrin-
gendi qualitatem. Nam si aquæ compa-
raueris, percipies manifeste ex ea com-
paratione gustum huiusmodi uinorum
eorum esse quæ modicam nacta sunt
astringentiam. Cum igitur eodē Gale. *In prin. 4.*
teste reliqua membra corporis de im- *de simpl.*
pressionē consequantur simile ei quod
consequitur lingua, eam ob causam fit
ut corporis partes aut uulnus aut ulcus
patientes quoniam leuem in uino al-
ternationē faciunt, à prima & quæ præ-

DE VINI NATURA

ter primas magis in promptu est qualitate scilicet astringente alterentur. At si contigerit ut uis potentior caloris naturalis sese in uinum inferat, ipsumque per omnes sui alteret partes, tum humidarum partium copia & uis necnon reliquæ sese ostentabunt uirtutes, quæ antecedentia prima illa partium constipantium cōstrictione quasi quodam septo & munimine præpediebantur, certior enim quam membra extrinseca iudex est intimus calor in iudicanda uini natura, & an siccet uel humectet, quippe quod magis penetrans, uinoque in omnes sui partes elementaque resolutio, calidum humidumque dominari, & maximam nobiscum consanguinitatem habere discernat.

*Ostenditur alijs rationibus, non recte inferri posse ex
ulcerum à uino exiccatione, quod uinum per*

se sit siccum. Cap. XVII.

SEd age quæso ulterius quantum ualeat hoc experimentum inuestigamus. Si uinum ui sua styptica siue acerbata exiccat, & sine mordacitate, de facto sequitur

sequitur ut sit frigidum : tales enim sa-
 pores Galen. frigiditati attestari decla-
 rat, ob debilem calorem tenui & terre-
 stri humiditati coniunctum : quomo-
 do igitur hoc experimentum cum uini
 caliditate constabit? Vel si talis stypti-
 citas uinum simpliciter esse frigidum
 non infert, ita neque inferet uim simpli-
 citer siccandi habere. Quod si uinum
 quo ad hulceris siccationem utimur,
 uim astrictoriam solam puramq; non
 habet, sed cum mordacitate, tum inquit
 Gale. non simpliciter experimento iu-
 dicandum esse quod per uim stypticam
 siccet, nam caliditatem etiam contem-
 peratam habet quæ non minus potest
 exiccare: imò ut dixit in tertio, res sub-
 tiles calidæ sine aliqua stypticitate non
 minus possunt siccare quàm res multæ
 stypticitatis, quoniam resolvunt ex cor-
 poribus quibus occurrunt humiditas-
 tem, absque eo quod aliam adiungant.
 Quid, quod cum aliqua res cum mul-
 tis partibus subtilibus paucam habue-
 rit stypticitatem, non solum illa stypti-

3. & 4. de
simpl.

4. de sim-
pli. cap. 56

DE VINI NATURA

cititas non siccatur, imò partes subtiles humidas ad magis penetrandum magisque humectandum sui quadam coactione & propulsione adiuuat: ut de oleo rosato Galenus subtiliter declarat.

3. de simp.

Siccandi effectum non posse uini siccitati per se attribui. Cap. XVIII.

NEqui uideo quo modo defendi possit, uinum merito suae siccitatis per se siccare, & non ui caliditatis aut frigiditatis. Cum enim siccare primarum qualitatum sit proprium, atque actiuarum, scilicet caliditatis & frigiditatis, quomodo ex effectu siccationis quae in ulceribus apparet inferre possunt, uinum calidum esse & siccum, & non calidum & humidum: cum caliditas aequae siccare possit & sitim inducere, si cum humido iuncta fuerit, ut in elixationibus apparet, in quibus calidum humidum suis partibus calidis & subtilibus per rem quae decoquitur penetrando exiccat: multaque sitis fit in febricitantibus ubi multa humorum copia feruet, cui generi sitis Galenus

Galen. optimum auxilium esse inquit acetum aqua commistum, quod refrigerat & exiccat. Amplius quo modo per siccationem magis potentia siccum quàm calidū arguere possunt? An non calidum in humidum proprium agendo exiccat & seipsum destruit, unde eius marcescentia prouenit, & nimiae uinositati indulgentibus ob uini calorem arescere, & deniq; uitam finiri contingit. Nonne & Galen. in secundo & tertio de ratione uictus in morbis acutis, uinum sui caliditate siccare ait, cum dicit: Meracum uero palpitationē temporum, capitis grauitatem, & sitim inducit, idq; caliditate. In tertio autē, Vinum dulce, inquit, mediocriter calefacere uidetur, sitimq; facit, tum propter caliditatē, tum propter crassitiem. Quapropter cum Gale. in octauo de simpl. uinum calidum esse inquit, eiusq; caliditati siccitatem pro portione respondere, non aliam ob causam dixisse credendum, quàm quoniam per caliditatem desiccat. Quod ne tibi mirum ui-

DE VINI NATURA

deatur, considera quæ ab Aëtio abroto
no ascribunt: cum enim uim nullā ha-
beat astringendi, in tertio tamen ordine
calidum & siccum ponitur: in alijsq; ita
reperitur quæ excellentem habent cali-
ditatem, ut eis siccitas merito caliditatis
attribuatur. Quomodo enim si siccitas
sine frigidityte aut caliditate sit, poterit
per se exicare: cum & secundo de ge-
neratione & corruptione, & quarto
Meteor. siccitas & humiditas sint quali-
tates solum passiuæ, caliditas autem &
frigiditytas actiuæ, quo fundamento Ari-
stot. utitur ad rationem reddendā om-
nium affectuum qui mixtis homiome-
ris in terra & aqua proueniunt, coagu-
lari enim & liquari, durescere, mollesce-
re, crassescere, terminari, uniri, & alia
quæcunq; ab his, omnia à calido & fri-
gido in subiectis humidis & siccis pro-
ueniunt, ut Aristot. in principio quarti
Meteor. tum inductione, tum ex ipsa
congregandi & segregandi ratione de-
monstrat. Ignis enim propriū congre-
gare homogenea & segregare hetero-
genea:

genea: frigidi uero non solum homogenea, sed etiam heterogenea congregare: cōgregare autem & segregare actionem significant, quamobrem & exiccant & humectant, & mollesciunt & indurant. Humectat quidem calor liquando, frigidum uero uaporosum in aquā cogendo: exiccat uero tum internus tum alienus calor, & si paucum calidum sit, frigus simul cum humido calidum exprimendo & faciens euaporare: quæ quidē opera non per accidens calido & frigido, sed per se cōueniunt, alioqui Aristot. horum effectuum causa per accidēs usus fuisset, nec inductio aut ratio à definitione terminorū sumpta ualeret. Ideo Auer. in sua quarti Meteor. paraphrasi siccitatem à calido primo, & per se produci ait, humidum uero & siccum rationem habent passiuui, scilicet facile terminabile & difficile terminabile. Quæ cum ita se habeāt, quomodo quis uinum siccitatem in nobis per se efficere, & non ratione caloris, sanē potest existimare; et quomodo

DE VINI NATURA

non illi ridendi sunt, qui uinum sitim facere et ulcera exiccare per siccitatē propriē & per se, & non merito caliditatis, audacissime asseuerant:

Assignatur ratio diuersitatis autorum in uini natura, curq; multi calidæ & siccæ potētiae dixerint: atq; operi finis imponitur. Cap. XIX.

Sed quoniam medicorum plurimi uinum exiccare dicunt, reddenda est ratio cur tot clarissimi autores in hoc conuenerint, ut potius calidum & siccum appellent. Cum enim uinum & alimenti & medicinæ subeat rationem, & eam quidem qua medicamentū dicitur assequatur ut hominis temperaturam alterat eiq; aduersatur, eam uero quæ cibi ut ei congruit & facile in nostri substantiam uertitur, factum est ut medicinę autores de uino loquentes ut medelam præstat locuti fuerint extrema potius quàm medium respicientes, & magis effectus, qui in humano corpore apparent, quàm ueras causas obseruantes. Quoniā igitur in usum medicamenti potius uenit uinū meracum & potens

& potens cum quid uolunt caleface-
 re & exiccare siue interius siue exte-
 rius, ideo potentia calidum & siccum
 appellant. Huic omnino opponitur
 uinum album pauciferum parum ha-
 bens uinositatis, neque uini nequaquæ
 noxas continens, quod ob sui refrige-
 rationem & humectationem etiam fe-
 brientibus conuenit, de quo Galenus ^{3. rec. de.}
 dixit quod naturæ beneficio hominum
 consulenti saluti tale uini genus in o-
 mnibus regionibus inueniatur, adeò
 ut etiã in Aegypto quæ calidissima est.
 Cum autem illud merum magis uini
 naturam retinere uideatur quàm hoc
 album pauciferum, hinc factum est ut
 medicinae autores ad hoc magis etiam
 ob sui actiuitatem respicientes, uinum
 calidum & siccum potentia dixerint,
 cum tamen si ad eius omnia genera re-
 spiciamus, nulla primarũ qualitatum
 sit per quam uini beneficio nostris cor-
 poribus medela non adhibeatur. At si
 communem uini naturam in uniuerso
 rerum ordine contemplemur, procul-

DE VINI NATURA
dubio humidum in eo superare & ad-
uentitiam caliditatem habere refragari
non possumus; homini uero est alimen-
tum per conuenientiam humidæ calo-
rificæq; substantiæ, qua in ratione ad
uinum temperatum maxime respicere
oportet. De uini igitur naturali tempe-
ratura, deq; eius alendi medendiq; po-
tentia dicta sufficiant.

BASILEAE, APVD
Ioan. Bebelium

1535

